ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΣ 27 ΙΟΥΝΙΟΥ 1891

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Εσωτερικοῦ δρ. 10.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 12.—Ρωσ. ρούβλ. 5.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ.
Ἐπαρχιακαὶ ἐντυπώσεις: Κατωτέρα ἐκπαίδευσις. Εἰκών, ὑπὸ Δᾳπ.
Κωστῆς ὁ Τσελεπῆς. Κυπριακὴ διήγησις, ὑπὸ Γ. Σ. Φραγκούδη. (Συνέχεια).
Στὸ σκοτάδι. Μίμησις ἐκ τῶν τοῦ Σααδῆ, ὑπὸ Ἰωάννου Κωνσταντινίδου.
Αἱ Ἀθῆναι διασκεδάζουσι: Τὸ Γαλλικὸν κωμειδύλλιον. Ἡ Γαλλικὴ κωμῳδία, ὑπὸ Γ. Δ. Τσοκοπούλου.
Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου: Μαλακάσι, ὑπὸ Κ. Δ. Κρυστάλλη. (Συνέχεια).
Ἐκείνη (ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται), μυθιστορία RIDER HAGGARD. Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ὑπὸ Α. Ἀμκάτη.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια.—Ἐξωτερικά. Ἀρχαιολογία.—Φιλολογία.—Καλλιτεχνία.
Ἰδιαίτερα γράμματα.
Νέα βιβλία.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη βιβλίον μεγίστης ἀξίας, ἡ *Γυμνασιακὴ Παιδαγωγική*, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ι. Πανταζίδου. Ὁ ὀργανισμὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐστὶ διὰ τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἑλλάδα ἀντικείμενον ζωτικῆς σπουδαιότητος. Οἱ ἥρωες τοῦ ἀγῶνός της τὴν ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν οἱ μεριμνῶντες περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς τὴν ὁδηγοῦσι ν' ἀναδειχθῇ ἄξια τῆς ἐλευθερίας της. Οὐδεὶς δ' οὕτω καταλλήλως ἐδύνατο νὰ πραγματευθῇ περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος, ὅσον ὁ σοφὸς καθηγητής, ὅ ἴδιος καὶ ἐπιμελέστατα ἔν τε Ἑλλάδι καὶ ἐν Γερμανίᾳ εἰς αὐτὸ ἐγκύψας, τῶν ξένων συγγραφέων πλείστας γνώμας μελετήτας, καὶ διὰ τῆς στάθμης τῆς ἰδίας εὐθυκρισίας αὐτὰς ἐκτιμήσας.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἐν τῷ βίῳ σταδίου μου συνέπεσε καὶ ἐγὼ ἄλλοτε εἰς τὴν πρώτην μόρφωσιν τοῦ σχολικοῦ τῆς Ἑλλάδος ὀργανισμοῦ ν' ἀσχοληθῶ, ὁρμῶμαι ἐκ τῶν τότε ἀπομνημονεύσεων εἰς τὸ νὰ ἐνδιατρίψω διά τινων ἀναπτύξεων εἰς τὸ θέμα τοῦ πρώτου κεφαλαίου (*τὸ Γυμνάσιον καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ*) τοῦ κ. Πανταζίδου, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐπιθυμῶ, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, νὰ ἑλκύσω καὶ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τὴν κοινὴν προσοχήν.

Ἑλληνικὰ σχολεῖα ὑπῆρχον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος· ἅμα δὲ μετὰ τὴν ἐνθρόνισιν Αὐτοῦ καὶ ταῦτα ὠργανίσθησαν, καὶ Γυμνάσια συνέστησαν, βαθμηδὸν τὸν ἀριθμὸν αὐξανόμενα, μέχρις οὗ ἐξεδόθη ὁ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ἀφορῶν νόμος.

Καὶ τὰ καθέκαστα μὲν αὐτοῦ συνετάχθησαν, ἂν καλῶς ἐνθυμῶμαι, τότε διὰ συνεργείας τῶν τὴν Ἀντιβασιλείαν παρακολουθούντων Βαυαρῶν ὑπαλλήλων. Ἀλλ' ὁ κανονισμὸς οὗτος οὐδαμῶς ἔθιξε τὴν προϋπάρχουσαν γενικὴν διάταξιν, ἥτις ἦν ἔργον ἐμόν, ὡς διευθύνοντος τὸν κλάδον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν Γερμανικῶν θεωριῶν ὁρμώμενος, ἃς ἀναπτύσσει ὁ κ. Πανταζίδης, καὶ ἃς πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἠγνόουν, εἶχον παραδεχθῆ διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν παρ' ἡμῖν τέσσαρας τὰς βαθμίδας, καὶ τὸ θέμα τοῦτο θέλω ν' ἀναπτύξω ἐνταῦθα διά τινων λέξεων περαιτέρω, διότι πᾶσαί μου αἱ ἔκτοτε σκέψεις καὶ πᾶσα ἡ πεῖρα, ἣν ἐκ τοῦ ἐγγὺς ἢ μακρόθεν ἠρύσθην, δὲν μὲ μετέπεισαν ὅτι τοῦτο ἐστὶ τὸ ὀρθὸν σχέδιον, ἐφ' οὗ πρέπει νὰ βαίνῃ ἡ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῖν, εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀνταποκρινομένη.

1) Ἡ κατωτέρα τοῦ λαοῦ στιβάς, ἡ δεομένη ἥττονος ἐκπαιδεύσεως, ἐστὶν ἡ τῶν γεωργῶν, ποιμένων, χειρωνακτῶν κτλ. α') Διὰ τὴν ἀναγκαίαν αὐτῆς μόρφωσιν ἀρκεῖ τὸ *δημοτικὸν* σχολεῖον, διδάσκον τὴν ἀνάγνωσιν, γραφὴν (εἰ δυνατὸν μετὰ στοιχειωδῶν τινων ἀρχῶν ὀρθογραφίας), τοὺς πρωτίστως γραμματικοὺς τύπους τῆς ὀρθῶς ὁμιλουμένης γλώσσης ἡμῶν, τὰ τέσσαρα πάθη τῆς ἀριθμητικῆς, τὰ ἀναπόφευκτα τῆς κατηχήσεως, καὶ εἴ τι δύναται προφορικῶς νὰ διδάσκηται στοιχειωδέστερον τῆς ἱστορίας, γεωγραφίας, ἢ ἄλλων γνώσεων, εἰς γλῶσσαν ὅσον ἔνεστι καθαρὰν καὶ ἀκριβῆ, μορφοῦσαν βαθμηδὸν καὶ τὴν τοῦ μαθητοῦ.—β') Τὰ δημοτικὰ ταῦτα σχολεῖα θέλουσι συγχρόνως χρησιμεύσει καὶ ὡς ἡ πρώτη βαθμὶς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, αἵτινες καὶ ἀνωτέρας παιδείας ἐφίενται. Καθ' ὃ δ' ἀναπόφευκτος διὰ πάντα πολίτην, ἡ εἰς αὐτὰ φοίτησις ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὀφείλει νὰ ᾖ ὑποχρεωτική, καὶ ἑπομένως ἀπηλλαγμένη διδάκτρων. Ἕκαστον χωρίον πρέπει εἰ δυνατὸν νὰ ἔχῃ καὶ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἑκατέρου τῶν φύλων.

Διὰ τὴν δευτέραν, τῆς πρώτης ἐκείνης ὑπερτέραν τάξιν τῶν πολιτῶν, τὴν τῶν βιομηχάνων, ἐμπόρων, κτηματιῶν, καὶ ἐν γένει τῶν ἀνωτέρας παιδείας ἐφιεμένων, εἰσὶ α') τὰ *Ἑλληνικὰ* σχολεῖα, ἐν οἷς διδάσκεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματικῶς, βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν πρώτων ἀναγκαίων τύπων χωροῦσα πρὸς τοὺς σπανιωτέρους (δυϊκούς, ὑπερσυντελικόν, εὐκτικὴν κτλ.), καὶ δι' ἐξηγήσεως ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν (εἰ δυνατὸν τοῦ Ὁμήρου), μετ' ἀσκήσεων εἰς τὸ γράφειν ἀπταίστως καὶ ἐν πάσῃ καθαρότητι τὴν ὁμιλουμένην, ἥτις ἐστὶ τῆς ἀρχαίας ἀφελέστερος μόνον τύπος, ἀλλ' ἥτις τὴν ἄπταιστον καθαρότητα θέλει ἀποκτήσει μόνον ὅταν εὑρεθῇ ἀρχὴ νὰ ἐκπληρώσῃ ὃ ἔχει καὶ ἐθνικὸν καὶ ἠθικὸν καθῆκον ἱδρύουσα τὴν Ἀκαδημίαν δι' ἣν ἔλαβε τοῦ Σινᾶ τὰ χρήματα· προσέτι ἡ ἀριθμητικὴ ἐκτείνεται εἰς τὰ κλάσματα, εἰς τὰ δεκαδικὰ καὶ τὰς ἀναλογίας· διδάσκεται δὲ καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἱστορία, μετὰ καὶ τῶν κυριωτέρων συμβάντων τῶν νεωτέρων, καὶ ὁμοίως τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀρχαία καὶ νέα γεωγραφία, καὶ ἐν ἐπιτομῇ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἡ ἱστορία καὶ γεωγραφία· προσέτι δέ, μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως ἢ ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἀναπτύσσεται ἡ ἱερὰ ἱστορία καὶ ἡ κατήχησις, καὶ δίδονται τινες κεφαλαιώδεις γνώσεις ἐκ τῶν συμπερασμάτων τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐπιστημῶν (ἀστρονομίας, φυσικῆς κτλ.). Καὶ ξένη δέ τις γλῶσσα δύναται νὰ διδάσκηται τοῖς βουλομένοις τῶν μαθητῶν, οἵτινες δι' αὐτὴν πρέπει ἴδια νὰ καταβάλλωσι διδακτρα.—β') Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἔσονται συγχρόνως ἡ δευτέρα βαθμίς, δι' ἧς οἱ ἐφιέμενοι θέλουσιν ἀνέρχεσθαι καὶ εἰς ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν. Ἑκάστη πόλις πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὸ ἑλληνικόν της σχολεῖον, τοὐλάχιστον ἀρρένων, εἰ δυνατὸν καὶ θηλέων, δημοτικὰ δὲ σχολεῖα ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ της.

3) Διὰ δὲ τοὺς ἐπιθυμοῦντας ν' ἀνέλθωσιν καὶ εἰς ἀνώτερον, τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς γενικῆς παιδείας, ἔσονται εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἱδρυμένα α') *γυμνάσια*, καὶ ἐνιαχοῦ τὰ αὐτοῖς ἀντιστοιχοῦντα παρθεναγωγεῖα. Ἐν τοῖς πρώτοις διδαχθήσεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἐντελείᾳ, μετὰ καὶ γραφικῶν (καὶ στιχουργικῶν ἐν μέρει) ἀσκήσεων, προσέτι ἡ Λατινική, μέχρι κᾶν καταλήψεως τῶν κυριωτέρων αὐτῆς συγγραφέων, διότι καὶ ὡς μία τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, καὶ ὡς ταμεῖον γνώσεων ἀναγκαίων τοῖς πλείστοις σπουδασταῖς τοῦ πανεπιστημίου, καὶ ὡς ρίζα τῶν κυριωτέρων γλωσσῶν τῆς Εὐρώπης ἐστὶ χρήσιμος τῷ εὐπαιδεύτῳ Ἕλληνι· αἱ ἱστορικαὶ ἐπιστῆμαι λεπτομερέστερον ἢ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις· προσέτι μαθηματικά, (αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἀλγέβρας, γεωμετρίας καὶ τριγωνομετρίας) λογική· περίληψις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν (φυσικῆς, χημείας, φυσικῆς ἱστορίας), καὶ τὰ θρησκευτικὰ ὑπὸ ἔποψιν φιλοσοφικήν. Αἱ δὲ ξέναι γλῶσσαι διδαχθήσονται τοῖς βουλομένοις. ὡς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις. β') Διὰ δὲ τοὺς ἐφιεμένους νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς εἰδικὰς σπουδάς, ἔσονται ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος *εἰδικὰ γυμνάσια*, οἷον ἐμπορικά, γεωργικά, βιομηχανικά, στρατιωτικά, ναυτικά, ἐξ ὧν τὰ δύο τελευταῖα ἴσως δύνανται νὰ περιλαμβάνωσι καὶ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐὰν κριθῇ ὅτι εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν πρέπει νὰ δίδηται ἰδιαιτέρα ἀγωγή, ἀρχομένη ἀπὸ νεωτέρας αὐτῶν ἡλικίας. Εἰς τὰ εἰδικὰ ταῦτα γυμνάσια ἰδιαίτεραι σπουδαὶ δύνανται, ἐν μέρει ἢ καὶ ἐν

ὅλοις ν' ἀντικαθιστῶσι τινὰς τῶν ἐν τοῖς γενικοῖς Γυμνασίοις, οἷον δύναται νὰ παραλείπηται ἡ Λατινική, νὰ περιορίζηται καὶ αὐτῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἡ θεματογραφία, ἡ μαθηματικὴ νὰ ἐκτείνηται εἰς εὐρυτέραν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν διδασκαλίαν, αἱ ἱστορικαὶ καὶ ἄλλαι ἐπιστῆμαι νὰ περιστρέφωνται μᾶλλον περὶ τὸν εἰδικὸν τοῦ Γυμνασίου σκοπόν.

Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα, ἀπὸ τῶν δημοτικῶν μέχρι τῶν Γυμνασίων, ὑποχρεωτικὴ ἔσται ἡ *Γυμναστική*. Ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις πρέπει νὰ διδάσκηται καὶ ἡ *ζωγραφική* καὶ ἡ *μουσική* (ἴσως ἰδίαις δαπάναις τῶν διδασκομένων, πλὴν τῆς πρώτης ἔν τισι τῶν εἰδικῶν γυμνασίων, παρ' οἷς ἔστιν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ).

4) Ἡ ὑπεράνω τῶν Γυμνασίων ἐκπαίδευσις, ἡ *πανεπιστημιακή*, ἐστιν ἐπαγγελματική, καὶ ἑπομένως ὁ διδασκόμενος πρέπει ἀντὶ διδάκτρων νὰ λαμβάνῃ αὐτήν.

5) *Διδασκαλεῖα* πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν, ἓν ἢ πλείονα, τοὐλάχιστον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἵνα ἐν αὐτοῖς διδάσκωνται τὴν διδακτικὴν μέθοδον καὶ εἰς αὐτὴν ἐνασκῶνται οἱ προτιθέμενοι νὰ καθέζωσι διδασκαλικὴν θέσιν, καὶ ἐξελθόντες ὡς τελειοδίδακτοι, οἱ μὲν δημοδιδάσκαλοι, τοὐλάχιστον ἐξ ἐντελῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, οἱ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τοὐλάχιστον ἐκ Γυμνασίων, καὶ οἱ τῶν Γυμνασίων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀναγκαίως ἐκ Πανεπιστημίου.

Ἡ τοιαύτη τῶν διδακτικῶν καταστημάτων διαίρεσις ἀντιστοιχεῖ, νομίζομεν, ἀκριβῶς εἰς τὰς εἰδικὰς καὶ τὰς ἀλληλουχουμένας ἀνάγκας τῶν διαφόρων τάξεων, εἰς ἃς ἀνεξαιρέτως διαιρεῖται ἡ πανταχοῦ πολιτικὴ κοινωνία.

Α. Ρ. Ραγκαβης

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

(Εἰκών).

Α'.

Σχολεῖα.

Τὰ γνωρίζετε ὅλοι.

Εἶνε τ' ἀθλιέστερα οἰκοδομήματα ἑκάστης πόλεως. Τρῶγλαι ἐξόχως ἀνθυγιειναί, κεχωσμέναι εἰς τὰς μᾶλλον ἀποκέντρους καὶ βρομώδεις συνοικίας.

Ἐπίσης γνωρίζετε πάντες τὸν προορισμόν των.

Οὗτος εἶνε νὰ σκέπωσι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν σχεδόν, τοὺς θαλεροὺς βλαστοὺς ἑκάστης οἰκογενείας, τὰ τρυφερὰ *παιδάκια μας*.

Ὑποθέτω, ὦ φιλόστοργοι γονεῖς, ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὕτη, ὅσον φρικώδης καὶ ἂν εἶνε, οὐδόλως σᾶς τρομάζει, διότι τότε θὰ εἴχατε κατορθώσῃ βελτίωσίν τινα, ἢ τοὐλάχιστον θὰ εἴχατε πνίξῃ ἕνα ἐπὶ τέλους τῶν ὑπαιτίων μέχρι σήμερον . . . Ἡσυχεῖτε λοιπόν, ἀγαθοὶ γεννήτορες, ἐξακολουθεῖτε τὴν ἔνοχον ἀδιαφορίαν σας, τὰς παχείας λέξεις σας εἰς τὰ καφενεῖα μόνον, τοὺς ἀνωφελεῖς ἐπαίνους σας δι' ὅσα ἀπὸ καιροῦ, εἰς καιρὸν ἀναγινώσκετε ἐν τῷ τύπῳ, σχετικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν αὐτήν, καὶ εἶνε ἐλπὶς μετ' οὐ πολὺ νὰ μὴ ἐργάζεσθε πλέον ἢ διὰ τοὺς ἰατρούς, νὰ μὴ βλέπετε πλέον πέριξ ὑμῶν ἢ φθισικοὺς μόνον.

Τὰ ἐνδιαιτήματα αὐτὰ παντὸς μολύσματος συνιστῶνται διὰ μεγάλης *φασαρίας*, ἐπαξίως ἀληθῶς τοῦ σκοποῦ ὃν κέκτηνται· πλὴν δι' ὅλης τῆς μεγάλης αὐτῆς *φασαρίας*, οὐδὲν ἀνάλογον ἀποτέλεσμα κατορθοῦται. Ἀπαιτεῖται ἀξίωσις βουλευτοῦ, πιεσθέντος ὑπὸ ἰσχυροῦ κομματάρχου, ἀναγκασθέντος ὑπὸ πληθύος ψηφοφόρων..... Ὑπουργικὴ διαταγή, ἀποστελλομένη ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου κ. Ὑπουργοῦ πρὸς τὸν κ. Ἔπαρχον, κ. Δήμαρχον καὶ δὲν γνωρίζω τίνα ἄλλον, πρὸς ἄπειρον χαρὰν τῶν κ. γονέων, διότι ἐπὶ τέλους τὰ τέκνα των θὰ μάθωσι *γράμματα!* Ὁ κ. Ἔπαρχος, ὁ κ. Δήμαρχος καὶ πᾶς ἄλλος κύριος ἐκ τῆς πληθύος τῶν διεπόντων ἡμᾶς, λαμβάνων τὴν διαταγήν, σπεύδει, ἐνοικιάζει ἄχρηστόν τινα δι' οἰανδήποτε ἄλλην ἐργασίαν οἰκίσκον καὶ πρὸ πολλοῦ λησμονημένον, φίλου τοῦ κόμματος, ἀντὶ ἀδροτάτου ἐνοικίου σχετικῶς, καὶ τὸ σχολεῖον εἶνε ἕτοιμον, ἐκτὸς ἐὰν πρὸ πολλοῦ ὁ δῆμος εἶχε οἰκοδομήσει τοιοῦτον, καὶ ἀφοῦ κατέστη ἄχρηστον ἕνεκεν τῆς ἀμελείας τῶν ὑπευθύνων, εὑρέθη ἐντελὲς εὐθὺς ὡς ἡ ἄλλη ἐκτιθεμένη *φασαρία* συνετελέσθη. Οὔτε διὰ θρανία λαμβάνεται φροντίς, οὔτε διὰ διδασκαλικὴν ἕδραν, οὔτε δι' ἐκπαιδευτικὰς εἰκόνας, πίνακας, ἢ χάρτας, οὔτε διὰ μελάνην, οὔτε δι' ἄλλο τι χρήσιμον πρὸς τακτικὴν καὶ ἀληθῆ λειτουργίαν τοῦ διδακτηρίου αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι χρήματα καὶ πιστώσεις καὶ ἄλλα πολλὰ διὰ νὰ γείνωσιν ὅλα αὐτά, πλὴν μέχρις ὅτου ἐγκριθῶσι, καὶ σταλῶσι, καὶ ἐκδοθῶσι, καὶ δικαιολογηθῶσι, παρέρχεται τὸ ἔτος καὶ ὅ,τι γείνει ἂς γείνῃ. Μάτην οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι κραυγάζουσι, παραπονοῦνται, ἀναφέρονται πρὸς τοὺς ἁρμοδίους. Οὐδεὶς προσέχει. Ὁ κ. Ὑπουργὸς συνέστησε σχολεῖον ὑπείκων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν φίλων του καὶ προφασιζόμενος τὸ συμφέρον τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ· τοῦ· οἱ κ.κ. γονεῖς ἀπέστειλαν τὰ τέκνα των· τί ἄλλο θέλετε; Νὰ καθήσωμεν, νὰ διδάξωμεν, νὰ γράψωμεν... ἀλλὰ λείπουσι καθ' ὁλοκληρίαν τὰ μέσα, φωνάζουσιν οἱ ταλαιπωρούμενοι. Οἰκονομηθεῖτε ὅπως δύνασθε ἀπαντῶσιν οἱ ὀφείλοντες νὰ φροντίσωσιν. Ἀποφασίζεται τότε ὑπὸ τῆς τυραννουμένης ἐν τῷ ἀθλίῳ ἐκείνῳ οἰκίσκῳ μάζης ἡ διὰ συνεισφορᾶς κατασκευὴ τῶν μᾶλλον κατεπειγόντων τοὐλάχιστον καὶ τὸ ἐπίρραμα αὐτῶν διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν ἰσχυρῶν ὑπὸ φίλων. Τὸ δεύτερον κατορθοῦται ἐπὶ τέλους ὅπως-ὅπως διὰ τῆς ἀνακαλύψεως εἴς τι δημαρχικὸν ὑπόγειον τεθραυσμένων τινῶν θρανίων ἢ ἄλλων ἀναγκαίων, τὸ πρῶτον ὅμως προσκρούει, πολὺ δικαίως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, καθ' ὅσον ἄλλοι μὲν τῶν γονέων ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν ἔχουσι *μιὰ δεκάρα γιὰ ψωμὶ καὶ ὄχι γιὰ τραπέζι τοῦ σχολειοῦ*, ἄλλοι δὲ ὅτι δὲν ἐννοοῦσι νὰ δώσωσι *λεπτὸ* ἀφοῦ τόσα καὶ τόσα ἀποτίουσι κατ' ἔτος διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Οὕτω τὸ σχολεῖον, μὲ τοὺς εὐρωτιῶντας τοίχους του καὶ τὸ χωμάτινον δάπεδόν του, κοσμεῖται μόνον μὲ ὀλίγα θρανία σεσηπότα, ἀρκετὰ διὰ τὸ τρίτον μόλις τῶν φοιτώντων ἐν αὐτῷ καὶ ἓν κάθισμα, ὅπερ εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ δανείσῃ ἡ γείτων πρὸς τὸν ἢ ὁ γείτων πρὸς τὴν διδάσκαλον.

Β'.

Διδάσκαλοι.

Πρόκειται περὶ τῶν μελαγχολικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατίσχνων, ρυπαρῶν, μόλις ἐχόντων *ἕνα σουρτοῦκο καὶ ἕνα παντελόνι ἐπάνω των*, περὶ τῶν χωρὶς ὑποκάμισον καὶ ἐνίοτε χωρὶς κάλτσας πτωχῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, εἰς οὓς εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ παιδαγώγησις καὶ μόρφωσις τῶν παίδων ἐν τοῖς ἄνω σχολείοις, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐκείνων τοῦ ἀντιθέτου φύλου. Διὰ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου ἐννοῶ τὰς κομψὰς ἐκείνας νεάνιδας, τὰς πλήρεις χάριτος, τὰς ἐνδυομένας πάντοτε κατὰ τὸν τελευταῖον συρμόν, μὲ τὰ χαριέστατα πιλίδιά των ἐπὶ κεφαλῆς, τὰς τετορνευμένας λέξεις των ἐπὶ τῶν ροδολεύκων χειλέων των καὶ ἓν μικρὸν ἄκομψον sac-voyage εἰς τὴν ἀβρὰν χεῖρά των κατὰ τὰ εἰς τὸ σχολεῖον ταξείδιά των, ... ἰσχνὰς καὶ αὐτάς, ὠχράς, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς καὶ βλέμματα ρεμβά, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μεμαραμένας καὶ *στεναζούσας* συχνάκις, αἵτινες ἔχουσιν ἀναλάβει τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως των κορασίων, πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀρρένων ἀναμίξ

Καὶ οἱ πρῶτοι καὶ αἱ δεύτεραι λαμβάνουσιν ἀπὸ ὀγδοήκοντα μέχρις ἑκατὸν τεσσαράκοντα δραχμάς, κατ' ἀνώτατον ὅρον, τὸν μῆνα ὡς ἀμοιβήν. Διὰ τοῦ ἐλαχίστου αὐτοῦ ποσοῦ ὑποχρεοῦνται νὰ ζῶσι, νὰ συντηρῶσι πολυμελεῖς οἰκογενείας, νὰ ἐνδύωνται, νὰ πληρώνωσι πολλάκις χρέη, ἅτινα ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν των, νὰ ἑτοιμάζωσι προῖκας, καὶ ἐν γένει νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς τόσας ἀνάγκας τοῦ βίου. Οὐδόλως παράδοξος ἑπομένως ἡ ρυπαρότης τῶν μέν, ἡ καχεξία τῶν δέ. Τώρα ἁπλουστάτη ἡ ἐξήγησις τοῦ ὅτι αἱ μὲν κατορθοῦσι νὰ στολίζωνται καὶ ν' ἀκολουθῶσι τὰς ἀναριθμήτους περιπετείας τοῦ γυναικείου καλλωπισμοῦ, οἱ δὲ εἶνε αἰωνίως ρακένδυτοι, καὶ τοῦ ὅτι καὶ τὰ δύο μέρη συμβαδίζουσι τόσον εἰς τὴν ὑγείαν, καθ' ὅσον οἱ μὲν διδάσκαλοι εἶνε ἔγγαμοι, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, καὶ πατέρες πολλῶν τέκνων, αἱ δὲ διδασκάλισσαι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι, ὡς γυναῖκες, *μποροῦν καὶ τὰ καταφέρουν καλλίτερα* ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας — χωρίς, ἐννοεῖται, τοῦτο νὰ ὑπερμαχῇ τοῦ τόσου μισθοῦ των — ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ἐλεύθεραι, εἶνε καὶ — κατὰ τὸ πλεῖστον — ὁπαδοὶ τῆς σχολῆς τοῦ Τάννερ, χάριν τοῦ στολισμοῦ των, ἢ — καὶ τοῦτο διὰ τὰς μᾶλλον θρήσκους — ἱέρειαι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Τοιοῦτοι οἱ διδάσκαλοι τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκπαίδευσίς των, ἡ μόρφωσίς των, δὲν εἶνε ἐπαρκής, δὲν εἶνε ἀνάλογος, ἢ μᾶλλον κατάλληλος πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος, ὅπερ ἔχουσι. Γνωρίζουσι πολλά, πλεῖστα, εἶνε πάνσοφοι, δὲν θέλομεν νὰ τοὺς ἀδικήσωμεν, δὲν θέλομεν νὰ ἐλέγξωμεν τὴν γραμματικὴν δεινότητά των καθόσον δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Ἡμεῖς, λέγοντες *διδάσκαλοι* ἐνταῦθα, ἐννοοῦμεν παιδαγωγούς, διότι παιδαγωγῶν ἔχουσιν ἀνάγκην τὰ τοιαῦτα σχολεῖα, ὡς *τοιοῦτοι* λοιπὸν εἶνε ἐντελῶς ἀκατάλληλοι οἱ ἡμέτεροι, ὅπως καταρτίζονται. Οἵ τε διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι — νομίζω μάλιστα, ὅτι εἰς τὰς τελευταίας μόνον ἔδει ν' ἀφεθῇ τὸ τοιοῦτον ἐπάγγελμα, καθόσον αὗται, ὡς γυναῖκες, φύσει ὑπερέχουσι τῶν ἀνδρῶν εἰς τὸ ἀνατρέφειν τέκνα — οὗτοι, λέγω, πρὸ πάντων αἱ δεύτεραι, ἔχοντες νὰ ποδηγετήσωσι παιδία, οὐδὲν ἄλλο γνωρίσαντα μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἤρχισαν νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ἢ *κλάμματα, γάδια, κοκά*, καὶ νὰ παλαίσωσι κατὰ τῆς κακῶς ἐννοουμένης φιλοστοργίας τῶν γονέων, ἥτις τὰ πάντα ὑποτάσσει εἰς τὴν πληθὺν τῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς ἡλικίας ταύτης, ἔδει νὰ μορφῶνται ὡς παιδονόμοι κυρίως, ἐπιβοηθητικῶς δὲ μόνον ὡς γραμματοδιδάσκαλοι. Ἐνῷ τώρα γίνεται ὅλως τοὐναντίον· καταρτίζονται ἴσως, δὲν θέλω νὰ τοῖς τὸ ἀρνηθῶ, περίφημοι γραμματοδιδάσκαλοι, ἀλλ' ἥκιστα ἁρμόδιοι νὰ ποδηγετήσωσι νήπια σχεδόν· διὸ καὶ οὐδὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μεμαραμένας καὶ *στεναζούσας* συχνάκις, αἵτινες ἔχουσιν ἀναλάβει τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως των κορασίων, πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀρρένων ἀναμίξ

Καὶ ὅμως ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις εἶνε τὸ θεμέλιον τῆς Παιδείας, ὡς τοιοῦτον δὲ πρέπει νὰ τεθῇ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἔνθα δεῖ παρ' ἀρίστου τεχνίτου, ἄλλως τὸ ὅλον οἰκοδόμημα θέλει εἶσθαι ἡμιτελές, σαθρόν, ἐπιζήμιον, ἄχρηστον. Οἱ διὰ τὸ ἔργον λοιπὸν τοῦτο ἔδει πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχον ἐφελκύσει τὴν προσοχὴν τῶν ἁρμοδίων πολὺ πλειότερον τῶν καθηγητῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἀντὶ τούτου παρημελήθησαν ἐντελῶς, καταρτίζονται ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὸν σκοπόν, εἰς ὃν κέκληνται μετὰ ταῦτα, καὶ ἀμείβονται πολὺ γλίσχρως ἀπέναντι τοῦ πλήρους πικριῶν, κόπων καὶ θυσιῶν ἔργου των.

Γ'.

Οἱ γονεῖς.

Ὁ διδάσκαλος ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῶν παίδων σημαντικώτατον βοηθὸν πρέπει νὰ ἔχῃ τοὺς γονεῖς· πλὴν θὰ μοὶ ἐπιτρέψωσιν οἱ κύριοι οὗτοι νὰ τοῖς παρατηρήσω, ὅτι οὐδόλως κατηνόησαν τοῦτο. Μετὰ χαρᾶς ὡς εἶνε φυσικώτατον, μὲ τὴν φαιδρότητα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ χιλίας κολακευτικὰς λέξεις εἰς τὰ χείλη, ἑτοιμάζουσι τὸ πρῶτον οὗτοι τὰ τέκνα των διὰ τὸ σχολεῖον..! καὶ μὲ πόσα ὄνειρα! πόσας ἐλπίδας!... Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐρωτᾶται τὸ παιδίον τί ἔμαθεν, ἐὰν ἤξευρε τὸ μάθημά του καὶ τὸ *διαβάζουν* ὀλίγον. Τίποτε πλειότερον κατόπιν. Τὸ καθῆκον τῶν γονέων περατοῦται, τὸ δὲ τέκνον ἀφίεται εἰς τὴν τύχην του καὶ τὴν καλοκἀγαθίαν τοῦ διδασκάλου, ἥτις ὅμως οὐδόλως ἐπαρκεῖ, ἵνα κατορθωθῇ τὸ πᾶν, ἕνεκα τῶν ἀπείρων ἀσχολιῶν τοῦ διδασκάλου, ὅστις, ἔστιν ὅτε ἀδυνατεῖ καὶ νὰ ἡσυχάσῃ μόνον τὴν τριακοντάδα, πολλάκις δὲ καὶ ἑκατοντάδα τῶν μικρῶν διαβόλων, οἵτινες τὸν περιστοιχίζουσι. Μάτην ὁ ταλαίπωρος ζητεῖ γονέα τινά, ὡρισμένως πολλάκις προσκαλῶν αὐτὸν ὅπως τῷ κάμῃ παρατηρήσεις, ὅπως συνεννοηθῇ περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἀτιθάσσου τέκνου του. Ὁ γονεὺς ἀδιαφορεῖ καὶ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου προσκόπτει· ὁ γονεὺς ἀμελεῖ ἐνόχως καὶ τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου καθίσταται ἀνωφελὲς πλέον.

Δὲν ἔχω ἓν παράδειγμα, ὁπουδήποτε καὶ ἂν ἐζήτησα τοῦτο, ἓν παράδειγμα γονέων φροντιζόντων διὰ τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον. Οὐδεὶς τούτων ἐπισκέπτεται, ἔστω ἅπαξ κατὰ μῆνα τὸ σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτᾷ τὸ τέκνον του, οὐδεὶς τούτων ἐρωτᾷ τὸν διδάσκαλον ποτὲ περὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ διαγωγῆς τοῦ τέκνου του, οὐδεὶς τούτων ζητεῖ ποτὲ ἐν τῷ οἴκῳ πληροφορίας περὶ τῆς προκοπῆς τοῦ τέκνου. Τὸ πολὺ πολύ, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐρωτᾷ μόνον: «Παιδί μου διάβασες;—Ναί, πατέρα!—Μπράβο!» Καὶ ἡ συνείδησίς του καθησυχάζει.... Ὁ πατήρ, καὶ δὴ ὁ τῆς ἐργατικῆς τάξεως, δικαιολογεῖται κάπως, διότι τὴν μὲν ἡμέραν ὁλόκληρον διέρχεται ἐν ἐργασίᾳ, τὸ δὲ ἑσπέρας εἶνε κατάκοπος καὶ τὸ τέκνον, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, κοιμᾶται κατὰ τὴν ἄφιξίν του ἐν τῇ οἰκίᾳ..... ἀλλ' ἡ μήτηρ; εἶνε ἐντελῶς ἀδικαιολόγητος. Εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἂν ἀνήκει, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, δύναται, ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος τοὐλάχιστον, νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ φροντίζῃ διὰ τὸ τέκνον της· καὶ ὅμως σπανιώτατα, οὐδέποτε σχεδὸν πράττει τοῦτο. Πολλάκις μάλιστα δὲν καθίσταται οὕτω μόνον ἔνοχος, ἀλλ' ἐγκλήματεῖ, καθυβρίζουσα διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας, ἥτις, ἀναθέτουσα ἐκ περιτροπῆς εἰς τοὺς μαθητάς της τὴν σάρωσιν τοῦ σχολείου, διέταξε καὶ τὴν κόρην τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μητρὸς νὰ σαρώσῃ, ὅτε ἦλθεν ἡ σειρά της. Ἠγνόει δ' ἡ δύστηνος, ὅτι ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἀπώλεσε τὸ τέκνον της! Διότι, ὅταν τοῦτο, νήπιον, βλέπει, ὅτι ἡ ἀπειθεία της πρὸς τοὺς μεγαλειτέρους, καὶ δὴ τὴν διδάσκαλον, ὄχι μόνον δὲν τιμωρεῖται, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπαναστάσεως ὑποστηρίζεται, ἀποβάλλει τὸν σεβασμὸν πρὸς αὐτὴν καὶ κόρη, ἀρνεῖται αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν μητέρα...

Ἕνεκεν λοιπὸν τῆς τοσαύτης ἀδρανείας ἀμελείας καὶ σκληρότητος τῶν γονέων ὁ ζῆλος τῶν διδασκόντων χαλαροῦται, περιοριζόμενος εἰς πέντε ἢ ἓξ μόνον μαθητὰς τοὺς ἐπιμελεστέρους, διότι καὶ τὸ κάτω—κάτω δὲν χρεωστοῦσι τίποτε οἱ ταλαίπωροι νὰ *σκάσουν* ἐπὶ τέλους μὲ τὴν ἀκατανόητον καὶ ἐπιζήμιον αὐτὴν φιλοστοργίαν τῶν γονέων!

Δ'.

Ὁ κ. Δήμαρχος καὶ αἱ ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαί.

Κατὰ δεύτερον λόγον τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἐκπαιδεύσεως ὀφείλουσι νὰ συντρέχουσι καὶ οἱ ἄνω εἰρημένοι. Οἱ μὲν δεύτεροι κατὰ τὸ καθῆκον, ὅπερ τοῖς ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ νόμου, ὁ δὲ πρῶτος καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἕνεκα τῆς πανδήμου ὑποσχέσεως, ἣν ἔδωκε, ζητῶν τὸ ἀξίωμα αὐτό, πρὸς τοὺς συμπολίτας του, ὅτι θέλει φροντίσῃ διὰ τὴν μόρφωσιν κλ. κλπ. Καὶ ὅμως ὁ μὲν κύριος δήμαρχος δὲν ἐμφανίζεται εἰς σχολεῖον, ἐκτὸς ἐὰν μόνον βιασθῇ, διότι *ἡ δασκάλαις μαλλιοκοπιῶνται* ἐρίζουσαι περὶ πρωτοκαθεδρίας, αἱ δὲ ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ οὔτε ἐνθυμοῦνται ποτέ, ὅτι ὑπάρχουσιν ἐκπαιδευτικά τινα καταστήματα, ἅτινα ἐτάχθησαν νὰ ἐπιβλέπωσι. Τὸ ἐκπληκτικὸν εἶνε, ὅτι ὅσον περισσοτέρα προσοχὴ καταβληθῇ πρὸς καταρτισμὸν τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν, τόσον ἀτελέστερον ὁ προορισμός των ἐπιτυγχάνει! Καταρτίζονται ἀπὸ τοὺς διακρινομένους ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωνικῇ ὑπεροχῇ; τότε ναυαγοῦσιν ἐντελῶς. Συνεχάρην ποτὲ ἰατρὸν διορισθέντα εἰς ἐφορευτικὴν ἐπιτροπήν. «Ὤχ, ἀδελφέ, ποῦ τὸ θυμήθηκες! μὲ μέλει ἐμένα γιὰ τὰ βρωμόπαιδα καὶ τῆς δασκάλαις!» μοὶ ἀπήντησεν. Ἄλλοτε ἔμαθον, ὅτι τὴν ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν τῆς δεινοῦς πόλεως ἀποτελοῦσι σεβαστὰ καὶ ἐξέχοντα πράγματι πρόσωπα, μετ' ἐλπίδος δικαίας, ὅτι τὸ εὐτυχὲς ἐκεῖνο σχολεῖον θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα· ἐπεσκέφθην αὐτὸ καὶ.... ἰδοὺ τί ἀπάντησιν ἔλαβον παρὰ τοῦ διδασκάλου: «Μοῦ φαίνεται πῶς δὲν ἔχομεν ἐφορευτικὴν ἐπιτροπήν· δὲν τὴν εἶδα ποτὲ μὰ τὸν θεόν!».

Ἐὰν τώρα σᾶς παρηγορεῖ ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ δημοτικὰ συμβούλια... οἱ ἱερεῖς τοὐλάχιστον!... ἀλλοίμονον! οὐδέν, οὐδὲν μὴ ἀναμένετε καὶ παρ' αὐτῶν. Τὰ πρῶτα καταγίνονται εἰς τὴν παροχὴν πιστώσεων διὰ τὸν διορισμὸν ψηφοφόρων καὶ ἀγροφυλάκων... Οἱ δεύτεροι· τοὺς γνωρίζετε· ἐντελῶς ἀνίκανοι καὶ διὰ τὸ ἐλάχιστον, χασμῶνται ὀνειρευόμενοι τὸν δίσκον τῆς Κυριακῆς.

Ε'.

Οἱ μαθηταί.

Ἴσως δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προσθέσω τὸ κεφάλαιον αὐτό. Πᾶς τις ἐννοεῖ ποίους μαθητὰς δύνανται νὰ καταρτίσωσι τοιαῦτα σχολεῖα, διδάσκαλοι, γονεῖς, ἁρμόδιοι. Κίτρινα φάσματα, παιδία ἀσθενικά, ἄλαλα, *σαστισμένα*, μὲ πρόσωπα, χεῖρας καὶ πόδας πλήρεις πηλοῦ καὶ ἀκαθαρσιῶν, μὲ καταξεσχισμένα ἐνδύματα, μὲ ἄγρια βλέμματα τὰ ἄρρενα, τὰς δὲ παρειὰς πλήρεις ἀμυχῶν, μὲ χαῦνα βλέμματα τὰ κοράσια καὶ πλήρεις τὰς παρειὰς *τσιμπιῶν*, ἀνυπότακτα, ἀπρεπῆ τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφορὰν πρὸς ὅλους, ἰδίᾳ πρὸς τοὺς γονεῖς των, σκληρὰ καὶ ἄκαρδα πρὸς τὸ γῆρας καὶ τοὺς δυστυχεῖς τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς πλανωμένους, μὲ ψευδολογήματα εἰς τὰ χείλη, ἀσέμνους καὶ πονηρὰς λέξεις, ὕβρεις καὶ βλασφημίας, αἵτινες προξενοῦσι φρίκην καὶ παρὰ τῶν ἀθλιεστέρων ὄντων ἐκστομιζόμεναι, μὲ πληθὺν *κατεργαρῶν* ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἀποφεύγοντα τὴν ἐκκλησίαν, μὴ προσευχόμενα, τὰ μὲν ἄρρενα ποτὲ σχεδόν, τὰ δὲ κοράσια κατόπιν πιέσεων καὶ ραβδισμῶν, περιφερόμενα εἰς τοὺς δρόμους αἰωνίως, βαρυνόμενα τὴν ἐργασίαν καὶ μὴ ἐνθυμούμενα οὐδὲν

ἐξ ὅσων ἔμαθον ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὰς ἐξετάσεις των. . .

Ζ'.

Αἱ ἐξετάσεις

Ἕνεκεν τῶν ἀνωτέρω αἰτιῶν, ἐννοεῖται ἐπίσης, ὅτι ἀδύνατον ἀποβαίνει τῷ διδασκάλῳ νὰ εἶνε ἕτοιμος, ὡς δεῖ, διὰ τὰς ἐξετάσεις.

Ὁ ὀλιγώτερον ὅμως πταίων διὰ τοῦτο εἶνε ὁ διδάσκαλος. Δὲν ἔχει καιρὸν εἰς διδάσκαλος διὰ μίαν τάξιν, ἔστω καὶ μικροῦ χωρίου, νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι πολλάκις διαφλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, καθ' ὅσον δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι τὸ πλεῖστον, ἂν ὄχι τὸ ὅλον, τῶν διδασκόντων εἶναι ἄνθρωποι φιλότιμοι καὶ ἐπιμελέστατοι, ἀλλὰ προσκρούουσιν εἰς τὴν ἀμελειαν τῶν γονέων, οἵτινες οὐδὲ βιβλία, οὐδὲ κλωστάς ἀγοράζουσι πολλάκις εἰς τὰ τέκνα των καὶ ἀναμένουσι τὰ πάντα παρὰ τοῦ διδάσκοντος. Μὴ δέ τις νομίσῃ ὅτι εἰς τινας ἀφορμὴ τούτου εἶνε ἡ πτωχεία. Ὄχι. Ἀρνοῦνται τὴν ἀγορὰν κονδυλίων ἢ τῶν ἀναγκαίων πρὸς κατασκευὴν ἐργοχείρου, γονεῖς, διαθέτοντες αἵφνης εἰς περιττὰ ὅλως πράγματα σημαντικὰ ποσά, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεώς των.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ διδάσκαλος δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μαθητὰς γνωρίζοντας τι, ἡ διδασκάλισσα δὲ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ οὐδ' ἓν χειροτέχνημα. Τί γείνεται λοιπόν; Προπαρασκευάζονται αἱ ἐξετάσεις κατὰ τὰς παραμονάς. Συλλέγονται οἱ εὐφυέστεροι τῶν μαθητῶν καὶ διδάσκονται δι' ἀτρύτων κόπων καὶ μόχθων, ὀλίγους ἐμμέτρους μύθους, πολλάκις οὐχὶ καταλλήλους διὰ στόματα νηπίων, οὓς ἀπροτιθέζουσι καὶ ἀπαγγέλουσιν ἀσυνειδήτως ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν προσελθόντων εἰς τὰς ἐξετάσεις. Ἀνοίγονται τὰ κιβώτια τῶν διδασκαλισσῶν, ἄτινα περικλείουσι τὰς προϊκάς των, ἐκλέγονται τὰ ὡραιότερα *μεζιλάρια*, *παντόφλαις* καὶ ἄλλο τι καὶ κινοῦσι τὸν θαυμασμὸν τῶν προστρεξάντων εἰς τὰς ἐξετάσεις, κοσμοῦντα τοὺς τοίχους τοῦ σχολείου, ὅπερ ἐλησμόνησα νὰ εἴπω, ὅτι διασκευάζεται διὰ μύρτων καὶ σημαιῶν καὶ καθισμάτων τῇ φιλοτίμῳ συνδρομῇ τῆς *γειτονιᾶς*, ὅπως παραστῇ εὐπρόσωπον.

Αὐτὸ δ' εἶνε καὶ τὸ μέγιστον τῶν σφαλμάτων τῶν διδασκάλων, ἢ μᾶλλον τὸ ἔγκλημά των. Κατ' ἐμὲ ὤφειλον ν' ἀφήσωσι τὰ πράγματα ὡς ἔχουσι, νὰ παρουσιάζωνται ἐν τῇ ἀθλιεστάτῃ αὐτῇ καταστάσει καὶ δημοσίᾳ, ἐκεῖ, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐξετάσεων νὰ στιγματίζωσι δεινῶς καὶ αἰτίους καὶ πάντα. Οὕτω τί ὠφελοῦνται; Κολακεύουσι πρὸς στιγμὴν τὴν φιλοτιμίαν των, ἀλλ' ἡ συνείδησίς των; . . . ἡ συναίσθησις τῆς ἀπάτης τοῦ κοινοῦ; . . . ὅλα ταῦτα, καὶ τὸ ὅτι οὔτω ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις ὅλα ταῦτα τοὺς ἀφήνουσιν ἡσύχους κατόπιν;

Ζ'.

Ἐπίλογος.

Ἡ κατάστασις τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, πιθανὸν νὰ ἐγείρῃ τὸν χόλον, πιθανὸν νὰ φανῇ ὑπερβολική, ἀπίστευτος. Μᾶς εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον. Ὅστις ἀμφιβάλλει ἂς ἐξετάσῃ, ἂς μελετήσῃ τὸ ζήτημα καὶ θὰ πεισθῇ ὅτι μόλις προσηγγίσαμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ἤδη δὲν μένει ἢ νὰ συστήσωμεν τὴν ἄμεσον θεραπείαν εἰς τοὺς ἀμέσως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον ὑπευθύνους. Μεταρρύθμισις ριζική. Μόρφωσις τῶν διδασκάλων καταλληλοτέρα καὶ μᾶλλον συνᾴδουσα πρὸς τὸν σκοπόν των. Ἐπιβολὴ τιμωριῶν αὐστηροτάτων, εἰ δυνατόν, καθ' ὅλων τῶν διατεταγμένων τὴν ἐπίβλεψιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ κατὰ τῶν γονέων αὐτῶν ἔτι, ἐπὶ τῇ παραλείψει τῶν καθηκόντων των. Αὔξησις τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐπιφορτιζομένων τὴν διδασκαλίαν καὶ προσθήκη φρουρῶν μεμορφωμένων τῶν παιδίων διὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ σχολείου διαγωγήν των. Ἀμοιβαὶ διὰ τοὺς διαπρέποντας ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων των. Ἵδρυσις σχολείων ἀνταξίων τοῦ προορισμοῦ δι' ὃν κέκλεινται καὶ παροχὴ τῶν χρησίμων διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ταύτην εἰς τοὺς ἐνδεεῖς μαθητάς. Διάφορος τῆς ἤδη ἐν χρήσει μέθοδος τῶν ἐξετάσεων, εἰς ἃς πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ ἐξέτασις τῶν μαθητριῶν εἰς τὰ ἐργόχειρα, (*) τέλος λῆψις παντὸς μέτρου, ὅπερ οἱ μᾶλλον ἐμοῦ ἁρμόδιοι ἤθελον προτείνῃ ὅπως ἡ κατωτέρα ἐκπαίδευσις ρυθμισθῇ ἀναλόγως τοῦ ὑψίστου σκοποῦ, ὃν κέκτηται. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι εὐθὺς ὡς ἀναφανῇ ὁ βλαστὸς τοῦ σπόρου πρέπει νὰ τύχῃ ἐντέχνου γεωργοῦ καὶ καταλλήλου περιποιήσεως, διότι τότε μόνον οὗτος θέλει καταστῇ δένδρον ὑγιές, θάλλον θαυμασίως, καλλιτεχνικῶς καὶ θέλει ἀποδώσῃ καρπὸν ἄφθονον καὶ ἐξόχου ποιότητος.

Ἀπ.

(*) Εἴχομεν γράψει τὸ ἀνωτέρω, ὅτε μετὰ χαρᾶς ἀνέγνωμεν ἐν ὡραίῳ ἄρθρῳ τῆς λογίας συνεργάτιδος τῆς «Ἑβδομάδος» δεσποινίδος Δαμβέργη ὅτι τοῦτο ἐγένετο εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον Σιμοπούλου-Σκορδέλη ἐν Ἀθήναις. Εἴθε νὰ ἐπιδληθῇ εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα γενικῶς!

ΚΩΣΤΗΣ Ο ΤΣΕΛΕΠΗΣ

(Κυπριακὴ διήγησις)

(Συνέχεια)

Φρικτὴ ὑπῆρξεν ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ μας. Λειπόθυμοι ἐσύρθησαν αἱ γυναῖκες ἔξω τῆς οἰκίας τοῦ διερμηνέως τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου, ἐγὼ δὲ ἔξω φρενῶν καὶ ὁλολύζων ἐκλείσθην ἔν τινι δωματίῳ. Ὦ! δὲν θὰ σᾶς εἴπω τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας, ἃς διῆλθον ἐκεῖ· ὑπῆρξαν αἱ φρικτότεραι τῆς ζωῆς μου, καὶ σήμερον ἔτι μετὰ πάροδον τοσούτων ἐτῶν φρικιῶ ἀναλογιζόμενος αὐτάς. Τί θὰ ἐγίνετο ἡ ἀδελφή μου, ἡ Μαρία, ἡ μήτηρ μου, τέλος ἐγὼ αὐτός. Μετά τινας ἡμέρας ὁ Λ** μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι πλοῖον Γαλλικὸν ἀναχωροῦν ἐκ Λάρνακος ἐπρόκειτο νὰ μὲ παραλάβῃ διὰ τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα ἔμελλον νὰ ἐκπαιδευθῶ. Μοὶ συνέστησε δὲ νὰ μὴ φοβῶμαι, νὰ ἀκούω τοὺς διδασκάλους μου, καὶ νὰ λησμονήσω πρὸς στιγμὴν τὴν οἰκογένειάν μου, ἤν, ἂν ἤμην φρόνιμος, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἴδω, ἐπανερχόμενος μετά τινα ἔτη εἰς Κύπρον.

Τί ἠδυνάμην νὰ εἴπω πρὸς ταῦτα; Τίνος τὴν συνδρομὴν νὰ ἐπικαλεσθῶ; Τὸ πλοῖον, δι' οὗ ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσω, κατέλιπε μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν Σκάλαν (τὸν λιμένα τῆς Λάρνακος), οὐριοδρομοῦν δὲ ἐξῆλθε τοῦ ὅρμου, ὅτε ὁ ἥλιος ἔδυεν· ἡ θάλασσα ἦτο λεία ὡς καθρέπτης· μετ' ὀλίγον δὲν διέκρινον ἢ ἀμυδρῶς, ὡς σκιάν τινα, τὴν πόλιν, καὶ χύνων πικρὰ δάκρυα, ἀπεχαιρέτιζον τὴν πατρίδα μου, τὴν οἰκογένειάν μου, τὴν Μαρίαν μου, ἃς δὲν ἤλπιζον πλέον νὰ ἴδω. Τοσοῦτον δὲ ἡ διάνοιά μου ἦτο ἐσκοτισμένη, ὥστε δὲν ἠδυνάμην εἰσέτι νὰ σκεφθῶ τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας, διότι δὲν ἐπίστευον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦτον, εἰς τὴν ἀναχώρησίν μου. Ἡ ἀδελφή μου, ἡ Μαρία μου — ὦ! δὲν ἐτόλμων νὰ τὸ σκεφθῶ — θὰ ὑφίσταντο τὴν τύχην τόσων ἄλλων χριστιανῶν παρθένων, αἵτινες ἐνεκλείσθησαν εἰς τὰ Τουρκικὰ χαρέμια, ὅπως αὐξήσωσι τὰς ἡδονὰς τῶν ἀσελγῶν τυράννων μας; Καὶ ὅμως ἦτο ἀληθές. Ἰδοὺ τὸ πλοῖον, πῶς ταχέως φεύγει, πῶς αἱ ἀκταὶ τῆς Κύπρου ἀπομακρύνονται! ἡ σελήνη ἀνέτελλε μεγαλοπρεπής, ῥίπτουσα τὸ ἀργυροῦν της φῶς ἐπὶ τὸν πόντον, καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς νήσου, ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἀμυδρῶς διακρινόμενα, μετ' ὀλίγον ἐξηφανίσθησαν εἰς τὸ ἄπειρον. Ἰδοὺ τὸ Σταυροβοῦνι! δὲν φαίνεται πλέον.

Ὡς ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς διανοητικῆς ταραχῆς, εἰς ἣν εὑρισκόμην, κατελήφθην ὑπὸ ληθαργικοῦ ὕπνου, καταλληθεὶς εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, τὸ ὁποῖον μοὶ ὑπέδειξεν ὁ πλοίαρχος, εἰς ὃν εἶχε συστήσει ὁ Λ** νὰ μοὶ παράσχῃ πᾶσαν περιποίησιν. Ἀλλὰ τὸ μεσονύκτιον μὲ συνετάραξε φρικτὸν ὄνειρον: Εἶδον τὴν ἀδελφήν μου καὶ τὴν Μαρίαν ὀδυρομένας πρὸ τοῦ Ἀλῆ, καὶ παρακαλούσας αὐτόν, νὰ τὰς εὐσπλαγχνισθῇ, νὰ σεβασθῇ τὴν ἀγνότητα αὐτῶν· εἶδον τὴν μητέρα μου ὑπὸ τὴν μάχαιραν ἀγρίου Τούρκου. Εὐτυχῶς ὅμως τὸ ὄνειρον διεκόπη· φοβερὸς κλονισμός, διακόψας τὸ ἀπαίσιον ὅραμα, μὲ ἀφύπνισεν. Ἠγέρθην ἔντρομος· ναύτης τις ἔπεσε νὰ μὲ καλέσῃ ἔξω, διότι τὸ πλοῖον συγκρουσθὲν πρὸς ἕτερον, διέτρεχε μέγαν κίνδυνον. Ὦ! ἐσκέφθην καλλίτερον νὰ πνιγῶ καὶ νὰ γείνω βορὰ τῶν ἰχθύων.

Ἀφοῦ μετὰ πολλοὺς κόπους κατωρθώθη νὰ κλεισθῇ προσκαίρως τὸ γενόμενον ῥῆγμα εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, τὸ σκάφος ἀνακροῦσαν πρύμναν, ἐστράφη καὶ πάλιν πρὸς τὴν Σκάλαν. Ὁ πλοίαρχος ἤλπιζε νὰ φθάσωμεν ἐκεῖσε αἰσίως. Εὐλογημένος ὁ Θεός! ἐπρόκειτο νὰ ἴδω καὶ πάλιν τὴν Κύπρον; τίς οἶδεν, ἂν διαφεύγων τοὺς φύλακάς μου, δὲν εὕρισκον τὴν οἰκογένειάν μου καὶ δὲν τὴν ἔσωζον;

Ἡ ἐπιστροφὴ ὅμως τοῦ πλοίου ἦτο δύσκολος· εἴχομεν ἤδη τὸν καιρὸν ἐναντίον καὶ μικρὰ κύματα ἐκλόνιζον τὸ σκάφος· συγχρόνως δὲ καὶ τὸ ῥῆγμα ἔγεινε μεγαλείτερον καὶ ἄφθονα ὕδατα εἰσήρχοντο διὰ τῆς ὀπῆς· ὁ κίνδυνος ἦτο πλέον προφανής· ὁ τάφος ἠνοίγετο πρὸ τῶν ποδῶν μας. Ἐγὼ ὡς ἐκ τοῦ φόβου καὶ τοῦ θαλασσίου σάλου ἤμην ἐξηπλωμένος ἐπί τινος σανίδος ἠμιθανὴς καὶ

1 Ὑψηλὸν ὄρος 3 ὥρας μακρὰν τῆς Λάρνακος, ἐφ' οὗ ἡ μονὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

ὀλολύζων. Ἀλλ' ἤδη διακρίνομεν τὴν πόλιν· τὸ *Κάστρον* τῆς Σκάλας φαίνεται καλῶς ὑπὸ τὸ σεληνιαῖον φῶς· ἴσως σωθῶμεν· αἴφνης ὅμως τὸ πλοῖον πληρωθὲν ὑδάτων ἤρξατο βυθιζόμενον· ἤδη ἡ τρικυμία ἦτο μεγαλειτέρα· τὰ πρῶτα κύματα, τὰ ὁποῖα βιαίως ἐκάλυψαν τὸ πλοῖον, μὲ ἀφήρπασαν ἀπὸ τοῦ καταστρώματος· ὅτε εὑρέθην ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἠσθάνθην ἐγγὺς τὸν θάνατον, ἀνέλαβον νέας δυνάμεις· μία σανὶς περιέπλεε παρ' ὀλίγον νὰ βυθισθῶ, ἀλλὰ προσκολληθεὶς ἐπ' αὐτῆς, ἀφεθην εἰς τὴν τύχην μου· τὰ κύματα ταχέως μὲ ἀπεμάκρυναν τοῦ καταποντιζομένου πλοίου· αἱ δὲ φωναί μου οὔτε ὑπὸ τῶν ναυτῶν, ὧν τινὲς μὲν διὰ λέμβων ἢ σανίδων καὶ ἄλλοι κολυμβῶντες ἐσώθησαν, οὔτε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου πλοίου, καθ' οὗ συνεκρούσθημεν, καὶ τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς κακοκαιρίας δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς πλησιάσῃ, ἠκούσθησαν.

Εὐτυχῶς ἡ ξηρὰ δὲν ἀπεῖχε πολύ· ἡ θάλασσα κατέστη ἤδη ἠμερωτέρα, τὰ δὲ κύματα, ὠθοῦντά με βιαίως, μὲ ἔρριψαν ἐπὶ τῆς ἄμμου λειπόθυμον πλέον· ἄπασα ἐκείνη ἡ πρὸ τῆς Σκάλας παραλία ἦν ἔρημος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἀμμώδης· ἡ κυρία πόλις ἦτο ἡ Λάρναξ, ἐν δὲ τῇ Σκάλᾳ πλὴν τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγίου Λαζάρου, καὶ τινων ἀποθηκῶν εὐρωπαίων ἐμπόρων, οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρχεν. Ὅπου σήμερον αἱ κυρίαι τῆς Λάρνακος σύρουσι περιπατοῦσαι τὰς μεταξίνας αὐτῶν ἐσθῆτας, συνοδευόμεναι ὑπὸ κομψῶν νεανίσκων καὶ ἐρωτοτροποῦσαι, ἦν τότε ἀμμώδης καὶ ἔρημος παραλία· ἐκεῖ μὲ ἔρριψαν ἡμιθανῆ τὰ κύματα.

Ὅτε συνῆλθον καὶ ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μου, εἶδον ἐνώπιόν μου τὴν γλυκεῖαν τοῦ Ὀσμὰν-Ἐφένδη μορφήν. Ὁ καλὸς Ὀσμάνης δὲν ἐλησμόνησε τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν μᾶς ἔδωκεν ἀναχωρῶν, ὅτι θὰ ἐπέστρεφε ταχέως ἐξ Ἀμμοχώστου, ὅπως φροντίσῃ περὶ ἡμῶν, ἀλλ' εἶχε φθάσει ὀλίγον ἀργά· ἡ μὲν οἰκογένειά μου πρὸ 8 ἡμερῶν ἀπήχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ, ἐγὼ δὲ ὀλίγην ὥραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του, ἄπελπις ἀπεχαιρέτιζον ἐκ τοῦ πελάγους τὴν γῆν τῆς γεννήσεως καὶ τῶν πόθων μου.

Ὁ Φράγκος Λ** ἐπληροφόρησε τὸν Ὀσμάνην μόλις φθάσαντα, ὅτι ἡ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθεῖσα οἰκογένεια ἀπήχθη δυστυχῶς διαταγῇ τοῦ Κουτσοὺκ-Μεχμὲτ παρὰ τὰς προσπαθείας του, καὶ ὅτι ἐγὼ ἐστάλην ὑπ' αὐτοῦ ὅπως σπουδάσω καὶ εὐτυχήσω μακρὰν εἰς τὰ ξένα.

Τὴν ἐπαύριον τοῦ ναυαγίου, λίαν πρωί, οἱ σωθέντες ναῦται εἰδοποίησαν τὰ προξενεῖα, ὅτι τὸ τὴν προτεραίαν ἀναχωρῆσαν πλοῖον ἐναυάγησεν· οἱ πρόξενοι μετὰ τῶν διερμηνέων των ἔσπευσαν κάτω πρὸς τὴν παραλίαν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Λ** ἦλθε καὶ ὁ Ὀσμάνης μαθὼν τὰ διατρέξαντα· μὲ εὗρον δὲ ἀναίσθητον καὶ ἠμιθανῆ, ἀλλ' αἱ πατρικαὶ περιποιήσεις τοῦ Ὀσμάνη, ὅστις μὲ μετέφερεν εἰς τὸ χάνι, ἔνθα διέμενε, μὴ θελήσας πλέον νὰ μὲ ἀφήσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Λ**, διότι εἶχεν ἐννοήσῃ περίπου τὰ συμβαίνοντα, μὲ ἐπανέφερον ταχέως εἰς τὴν ζωήν. Δύο μετὰ ταῦτα ἡμέρας ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Λευκωσίαν. Ὁ Ὀσμάνης ἦτο ἰσχυρὸς καὶ ἐκ τῶν πρώτων Ὀθωμανῶν· ἠγάπα δὲ τοσοῦτον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥστε ἦτο πρόθυμος νὰ διαθέσῃ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ὅπως σώσῃ αὐτήν· καὶ ὁ ἔχων νὰ ἐξοδεύσῃ χρήματα ἐν Τουρκίᾳ, τὰ πάντα κατορθώνει.

Ἐνεθυμήθην τότε καὶ ἐγὼ τὸν θησαυρόν, ὃν ὁ πατήρ μου ἔθαψεν ἄλλοτε ὑπὸ τὴν ἀμυγδαλῆν τοῦ κήπου μας, ὅπως σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ ἐνδεχομένου κινδύνου. Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός μου, ἅπασα ἡ ἀκίνητος περιουσία ἡμῶν συνισταμένη ἐκ τριῶν μύλων ἐν Κυθραίᾳ, ἐκ δύο οἰκιῶν καὶ σειρᾶς μαγαζείων ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Λευκωσίας καὶ ἐκ μεγάλης ἐκτάσεως γῆς καλλιεργησιμου μετὰ ἐλαιῶν καὶ κερατεῶν παρὰ τὴν Λάρναθον, ἐδημεύθη· δὲν ἔμενεν ἢ μόνον ὁ κεκρυμμένος ἐκεῖνος θησαυρός, διὰ τοῦ ὁποίου ἤλπιζον νὰ ἐξαγοράσω τὴν ζωὴν τῆς μητρός μου καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἀδελφῆς καὶ τῆς Μαρίας μου. Ὀλίγον πρὶν κλεισωσιν αἱ πύλαι εἰσήλθομεν εἰς Λευκωσίαν, ἣν μετὰ παλλομένης καρδίας ἔβλεπον καὶ πάλιν, προσδοκῶν νὰ ἴδω καὶ ἀναγκαλισθῶ τὴν προσφιλῆ οἰκογένειάν μου, ἀφ' ἧς τόσῳ σκληρῶς ἐχωρίσθην, ἀλλὰ καὶ μετά τινος ἀνησυχίας μήπως ἀνεκαλυπτόμην.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Ὀσμάνης, ὅστις μὲ ἠσφάλισεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ἐπαρουσιάσθη πρὸ τοῦ Κουτσοὺκ ζητῶν τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χατζῆ Γεωργάκη. Τὰ λύτρα ἦσαν ἀρκετά, ὅπως πείσωσι τὸν ὠμὸν Μουσελίμην νὰ παραδώσῃ τὰς δύο κόρας, ὧν τὴν μίαν εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀλῆ-ἀγᾶς· εὐτυχῶς ὅμως ὁ Κουτσοὺκ μὴ ἰδὼν αὐτάς, δὲν ἐγνώριζεν ἀκριβῶς ποίων πλασμάτων ἐστερεῖτο ἀντὶ τῶν προτεινομένων λύτρων, καὶ συγκατένευσε ζητήσας 100,000 γροσίων, διότι ἄλλως ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ἐκείνας.

Τὴν νύκτα πηδήσαντες κρυφίως, διά τινων τοίχων, κατήλθομεν εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας μας. Ὦ! μετὰ πόσης συγκινήσεως ἐπανέβλεπον τὴν πατρικήν μου στέγην, τὴν φωλεὰν τῶν εὐτυχῶν μου ἡμερῶν! Νομίζω εἰσέτι, ὅτι ἀκούω τὴν φωνὴν τοῦ πατρός μου, νομίζω, ὅτι ἀκούω τὴν γλυκεῖαν λαλιὰν τῆς Μαρίας, ἥτις μ' ἐκάλει, κροτοῦσα τὰς χεῖράς της, εἰς ἀθῶα καὶ φαιδρὰ παιγνίδια. Ἐκθάψαντες τὸ κιβώτιον μετεφέραμεν ἐν πάσῃ προφυλάξει τὰ ἐν αὐτῷ ἀντικείμενα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ὀσμάνη τῇ βοηθείᾳ τῶν πιστῶν ὑπηρετῶν του.

Ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα δὲν ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ Κουτσοὺκ εἰμὴ ἀντὶ 50 χιλιάδων γροσίων τὰ δὲ ἄλλα ἡμίση κατέβαλε προθύμως ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ὀσμάνης. Οὕτω λαβόντες τὴν σωστικὴν τοῦ Μουσελίμη διαταγὴν μετέβημεν τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀλῆ, συνοδευόμενοι ὑπὸ δύο ζαπτιέδων καὶ τινος ἀξιωματικοῦ. Οὗτος μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀσμὰν ἐφένδη, ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν. — Εἴμεθα, τῷ εἶπε τουρκιστὶ ὁ Ὀσμάνης, ἐκτελεσταὶ ἀνωτέρας διαταγῆς τοῦ Μουσελίμη Κουτσοὺκ Μεχμέτ, ἀντιπροσώπου τοῦ μεγαλειοτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου Σουλτάνου καὶ χαλίφου τῶν Ὀθωμανῶν Μαχμοὺτ, ὃν εἴθε νὰ φυλάττῃ σῶον, ὡς καὶ ἔνδοξον τὸν θρόνον του, ὁ Θεὸς καὶ ὁ προφήτης ἡμῶν Μωχαμέτ. — Μεγάλα ἔστωσαν τὰ ἔτη του ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ ἔνδοξος ὁ θρόνος του, ὡς ὁ τοῦ Πορθητοῦ· εἶμαι πρόθυμος νὰ ἐκτελέσω πᾶσαν διαταγὴν τοῦ Μουσελίμη καὶ διὰ τὴν πίστιν μας νὰ θυσιάσω τὴν περιουσίαν καὶ τὴν κεφαλήν μου. — Τότε, εἶπεν ὁ Ὀσμάνης, παράδος εἰς ἡμᾶς τὰς δύο χριστιανὰς κόρας μετὰ τῶν μητέρων των. Ἠθέλησεν ὁ Μουσελίμης καὶ κύριος τῆς Κύπρου, ὅπως, ἐπειδὴ οἱ χριστιανοὶ ἀρκετὰ πλέον ἐτιμωρήθησαν διὰ τὰς ἀπιστίας των, ὁ υἱὸς τοῦ Κοτζάμπαση Χατζῆ Γεωργάκη τοῦ Τσελεπῆ, ὃν βλέπεις ἐδῶ, παραλαμβάνων τὴν οἰκογένειάν του, διαδεχθῇ μίαν ἡμέραν τὸν πατέρα του εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Ἐπίσης διατάττει νὰ παραδώσῃς καὶ τὴν ἑτέραν γυναῖκα μετὰ τῆς κόρης της. Εἰς τὸ κεραυνοβόλον τοῦτο ἄκουσμα ἔγινε πελιδνὸς ὁ Ἀλῆς ὁ κακοῦργος· ἔβλεπεν ἤδη ὅτι ἡ τρυγών, ἣν μετὰ τόσους κόπους ἐθήρευσεν, ἔφευγεν ἐκ τοῦ παραθύρου· ὠχρὸς ἐγὼ καὶ τρέμων περιέμενον ὄπισθεν τοῦ Ὀσμάνη τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ Ἀλῆς πλησιάσας αὐτῷ, ἐζήτησε νὰ τῷ ὁμιλήσῃ σιγαλῇ τῇ φωνῇ, ζητῶν μέσον θεραπείας, ὅπως μὴ στερηθῇ ἀμφοτέρων τῶν κορασίδων· ἀλλὰ τὸ αὐστηρὸν τοῦ Ὀσμάνη βλέμμα ἔπεισεν αὐτόν, ὅτι ἔδει νὰ ὑποκύψῃ.

Αἱ αἰχμάλωτοι εἰς τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ἠλευθερώθησαν, κλαίουσαι ἔδραμον εἰς τὴν αὐλὴν καὶ μὲ ἐνηγκαλίσθησαν σιωπῶσαι καὶ ὀδυρόμεναι. Δὲν ἠδυνάμην ὅμως ν' ἀναγνωρίσω τὴν Μαρίαν καὶ τὴν ἀδελφήν μου· εἶχον μεταβληθῆ καὶ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν. Ὠχραὶ καὶ ἀδύνατοι εἶχον τὰς χεῖρας βεβαμμένας διὰ τοῦ χεννὰ[1] καὶ περὶ τὸ μέτωπον μετάξινον κεκρύφαλον ἐστολισμένον διὰ μαργαριτῶν· πολυτελῆ ἐρυθρὰ ἐνδύματα καὶ κίτρινα ἐμβάδες συνεπλήρουν τὸν στολισμὸν αὐτῶν, στολισμὸν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου. Ὁ Ἀλῆς εἶχε μεταβάλει αὐτὰς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν εἰς Ὀθωμανίδας, ἀλλὰ παρὰ τὰς θωπείας καὶ τὰς ἀπειλάς, τὰς ὑποσχέσεις, τὰ δῶρα, μὲ τὸν παραδείσιον βίον, ὃν ταῖς περιέγραψε, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ· ἀλλ' ἦν ὑπομονητικός· παρεῖχεν εἰς αὐτὰς πᾶσαν περιποίησιν, καὶ περιέμενεν, ὅπως ὁ χρόνος τὰς συνειθίσῃ πρὸς τὸν νέον βίον, ὁπότε παραδίδων τὴν μίαν ἐκ τούτων εἰς τὸν Κουτσοὺκ θὰ ἐκράτει τὴν ἑτέραν δι' ἑαυτόν. Ἂν δὲ ἔβλεπεν, ὅτι οἱ γλυκεῖς τρόποι ἦσαν ἀνωφελεῖς, θὰ μετήρχετο βίαια μέτρα, ὅπως τὰς ἀναγκάσῃ εἰς τὰς ἀνιέρους ἐπιθυμίας του, εἰς τὴν ἐξωμοσίαν, τὴν ἀτιμίαν. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἤλθομεν ἐγκαίρως, ὅπως σώσωμεν αὐτάς.

— Μὰ ποῦ εἶνε ἡ μάνα μας; εἶπον ἀμέσως εἰς τὴν ἀδελφήν μου. — Ὁ θεὸς σχωρέσῃ την, ἀπήντησε χαιρεκάκως ὁ Ἀλῆς! — Ὦ! ποία νέα πληγὴ εἰς τὴν αἱμάσσουσαν ἔτι καρδίαν μου! Ἀλλ' ἡ εὐτυχία δὲν δύναται νὰ εἶνε πλήρης. Ἡ ἀτυχής μου μή-

1 Κόνις, δι' ἧς βάφουσιν ἐρυθροὺς τοὺς ὄνυχας αἱ Ὀθωμανίδες. Εἰς τοιαύτην κόνιν μεταποιοῦνται τὰ φύλλα δένδρου τινός, ὅπερ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο κύπρος, νῦν δὲ χεννὰ ἢ κινά.

τηρ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ καὶ εἰς τὸ νέοε τοῦτο μαρτύριον· βλέπουσα τὴν θυγατέσα της διατρέχουσαν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, οὖσα ἐν διαρκεῖ νευρικῷ ἐρεθισμῷ, εὑρέθη πρωΐαν τινα νεκρά, παθοῦσα ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας.

Πόσον ὁ χωρισμὸς ἀπὸ μητρὸς φιλοστόργου εἶνε πικρός! πόσον εἶνε φρικτός, ὅταν εἶνε αἰώνιος! Ὁπόσον ἤμην εὐτυχής, ὅτε κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας, παιδίον ὤν, παρεδιδόμην εἰς ὕπνον βαθὺν λικνιζόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός μου ὑπὸ τὰς τρυφερὰς αὐτῆς θωπείας. Μήτηρ ἀγαθὴ καὶ φιλόστοργος εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς θείας προνοίας, εἶνε ὃν λατρευτόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ θείου τινὸς μεγαλείου. Ἀλλ' ἔδει εἰσέτι νὰ ὑποστῶμεν καὶ τὸ τραῦμα τοῦτο, ὑπείκοντες εἰς τὸ ἀνεξερεύνητον πεπρωμένον. Ἡ ἀτυχής μου μήτηρ! ἀπέθανε χωρὶς νὰ ἀσπασθῇ τὸν ἀγαπητόν της υἱὸν καὶ ἐτάφη ἄκλαυστος καὶ ἄνευ ἱερέως εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μεγάλου κήπου τοῦ Ἀλῆ. Οἱ θρῆνοι μόνοι τῆς θυγατρός της ὑπῆρξαν τὰ ἐπιτάφια κόλυβά της, καὶ αἱ πρὸς τὸν Ὕψιστον δεήσεις αὐτῆς τὸ ἱερὸν λιβανωτόν. Ἀλλ' ἐὰν τὰ σώματα τῶν γονέων μου ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τοῦ Γένους ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ψυχὴ ὅμως αὐτῶν ἀναφιβόλως θὰ ἀνεπαύθη εἰς τοὺς ἡσύχους ἐκείνους τόπους, ἔνθα τάσσονται κατὰ τὰ παραγγέλματα τῆς θείας ἡμῶν θρησκείας αἱ ψυχαὶ τῶν ἐναρέτων καὶ ἀληθῶν χριστιανῶν· ἐκεῖθεν ἐπέβλεπον καὶ ἐφ' ἡμῶν.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Γ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

'ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

(Μίμησις ἐκ τῶν τοῦ Σαλῆ)

Μιὰ νύκτα ἡ ἀγάπη μου ἦλθε 'ς τὴν κάμαρά μου
Κ' ἐνῶ πηδῶντας, ἔτρεχα, τρελὸς ἀπ' τὴ χαρά μου,
Τὸ φῶς τοῦ λύχνου ἔσβυτα χωρὶς τὴ θέλησί μου·
Κ' εἰς τὸ σκοτάδι 'μείναμε, ἐγὼ καὶ τὸ πουλί μου!
Τέτοιο σκοτάδι λαμπερὸ ποιὸς ψεύτης δὲν τὸ θέλει;
Τὸ φῶς τῆς 'μέρας νὰ μὴ 'δῇ ποτέ του δὲν τὸν μέλει,
Σὰν ἔχει ἐμπρός τὴ ζωγραφιὰ ποῦ βλέπει 's τ' ὄνειρό του,
Ἐκεῖνη ποῦ ταῖς σκοτειναῖς ταῖς νύκταις του φωτίζει.
Ποιὰ χάρι μεγαλύτερη θέλει ἀπ' τὸ Θεί του;
Τέτοιο σκοτάδι! φωτεινὸ Παράδεισον ἀξίζει!

Ἔγυρε τὸ κεφάλι της ἐπάνω μου μὲ πόθο,
Μ' ἐρίλιε καὶ μ' ἐμάλωνε γιατί τὸ φῶς νὰ σβύσω.
Τῆς λέγω· ἂν εἶνε σκοτεινὰ καθόλου δὲν τὸ νοιώθω.
Δός μου τὰ δυὸ ματάκια σου νὰ τὰ γλυκοφιλήσω,
Κι' ἂν μένω πάντα σκοτεινὰ καθόλου δὲν μὲ μέλει,
Σὰν βλέπω τέτοιο ἥλιου φῶς ἐμπρός μου ν' ἀνατέλλῃ.

Ἂς ἔγραφεν ἡ μοῖρα μου νὰ ἤμουν κάθε βράδυ
Στὴ ζηλεμένη σ' ἀγκαλιά,
Νὰ σὲ χορταίνω 'στὰ φιλιά,
Κι' ἂς ἤμουν μέσ' τὴν κόλασι, κι' ἂς ἤμουν μέσ' τὸν ἅδη!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝΗΣ

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΣΙ

(Σημειώσεις ποιητῶνται καλάμῳ)

Β'.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΚΩΜΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΚΩΜΩΙΔΙΑ

[Παράδοξον θέαμα ἐν τῷ τελωνείῳ Πειραιῶς. Ὁλόκληρον θηριοτροφεῖον.—Συμβουλὴ εἰς τὸν ἐπαρχιώτην.—Καλλιτέχναι ἢ ἱεραπόστολοι.—Ἀκροατήριον ἀπὸ γυναικόπαιδα.—Ἡ πρίμα, φωνὴ καὶ παντομίμα.—Ἡ Ἑδραία, οἱ γάλλοι ἀοιδοὶ εἶδος ἀντισημιτῶν.—Προκατάληψις ὑπὲρ καὶ κατά.—Ἄλλη μία συμβουλὴ εἰς τὸν ἐπαρχιώτην]

Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ τελωνείου Πειραιῶς καὶ οἱ τακτικοὶ θαμῶνες τῶν καφφενείων τοῦ μέρους ἐκείνου παρίστανται συχνὰ—δὶς σχεδὸν τοῦ ἔτους—μάρτυρες παραδόξου θεάματος. Τὸ γαλλικὸν πυρόσκαφον τῆς ἑταιρίας Φραισινὲ ἢ τῶν Διαπορθμεύσεων ἀποβιβάζει κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου καὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου συνήθως, ὁμίλον ποικίλλον τριάκοντα περίπου ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὁμιλούντων πάντων τὴν Γαλλικὴν καὶ πληρούντων διὰ τῶν φωνῶν καὶ τοῦ θορύβου των τὰς αἰθούσας τοῦ τελωνειακοῦ καταστήματος. Αἱ γυναῖκες, ἄλλαι ὑψηλαὶ καὶ λιγναὶ ὡς ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσέως μὲ ρίνας πελωρίους, ἀπεστεωμέναι, ἄλλαι κονταί, χονδραί, χωρὶς ρίνας σχεδόν, ὡς φουντούκια τοῦ Ἁγίου ὄρους πᾶσαι ὅμως ἄσχημοι παρήλικες καὶ ἐψιμυθιωμέναι, μὲ κινήματα ἀηδῆ καὶ ἀναιδῆ καὶ ἐνδύματα παλαιὰ καὶ ξεβαμμένα καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν μία ἢ δύο πλουσίως ἐνδεδυμέναι, φέρουσαι σατακρούτινον cache poussière τὸν Ὀκτώβριον καὶ βαρὺ ἐπανωφόριον τὸν Ἰούνιον, περιφέρουσαι ὑπερηφάνως τὸν πελώριον πίλον των ὑπὲρ τὸν ὄχλον ἐκεῖνον τῶν γυναίων, διατηροῦσαι λειψανα παλαιᾶς καλλονῆς καὶ συναίσθησιν παρελθούσης λάμψεως, ῥίπτουσαι ὑπέροχον βλέμμα ἐπὶ τῶν πέριξ, ἀπαντῶσαι δι' εἰρωνικοῦ μειδιάματος εἰς τοὺς περὶ αὐτὰς καὶ αὐθαδῶς ὑπεισερχόμεναι εἰς τὰ καθήκοντα τῶν τελωνειακῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες εἰς τὸν χειμαρρον τῆς Παρισινῆς ἐκείνης φλυαρίας ἀπαντῶσι διὰ παντομίμας. Πλησίον τῶν γυναικῶν αὐτῶν βλέπετε ἰσχριθμους περίπου ἄνδρας, ἐξυρισμένους, ἐνδεδυμένους ἀνάλογον τῶν γυναικῶν ἔνδυμα, στενὰ στενὰ πανταλόνια, παλαιὰν ρεδιγκόταν, μὲ ὑψηλὰ τακούνια, περιτετυλιγμένον ἔχοντας τὸν λαιμὸν διὰ σαλίου, καπνίζοντας διαρκῶς, χειρονομοῦντας, βωμολοχοῦντας. Ἐν μέσῳ δὲ ὅλου αὐτοῦ τοῦ ἀλλεθνοῦς πλήθους ἀνακαλύπτετε καὶ ἕνα ἕλληνα, τρέχοντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ ἦθος ἀνθρώπου πολὺ ἀπησχολημένου, χαιρετῶντα τὴν μίαν διὰ χειραψίας τὸν ἄλλον διὰ μειδιάματος, ῥίπτοντα βλέμμα ἐντὸς ἂν ἡ ἐπιθεώρησις τῶν ἀποσκευῶν γίνεται ὡς πρέπει, ἔξω ἂν αἱ ἅμαξαι περιμένουν.

Ἂν εἴσθε ἐπαρχιώτης καὶ δὲν γνωρίζετε τὰ νεώτερα Ἀθηναϊκὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἐρωτᾶτε ἕνα τελωνοφύλακα, ὅστις πιθανὸν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ καὶ τότε μανθάνετε ὅτι ἡ ἑρμαφρόδιτος ἐκείνη ὀρδὴ τῶν νομάδων εἶνε ἁπλούστατα ὁ Γαλλικὸς θίασος, ὅστις θὰ δώσῃ παραστάσεις εἰς τὸ Δημοτικὸν θέατρον ἢ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Φαλήρου, ὅτι αἱ δυσειδεῖς ἐκεῖναι γυναῖκες αἱ καιροφυλακτοῦσαι εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξωσι τὴν κνήμην των εἶνε αἱ *κορίσται*, αἱ δύω ἐκεῖναι ὑπερήφανοι παρήλικες, εἶνε ἡ *πρίμα* καὶ ἡ *κοντράλτο*, ὅτι οἱ ἄνδρες εἶνε οἱ καλλιτέχναι καὶ ὁ ἕλλην ἐκεῖνος κύριος ὁ τόσον ἀπασχολημένος εἶνε ὑπάλληλος τοῦ σιδηροδρόμου ἀντιπροσωπεύων τὴν ἑταιρίαν ἥτις ἀνέλαβε τὴν θεατρικὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὸ θέατρον Φαλήρου ἢ τὸν κ. Τσόχαν διὰ τὸ Δημοτικὸν θέατρον.

Ἂν εἴσθε ὀλίγον φιλόκαλος ἄνθρωπος παρατηρεῖτε τὸ θηριοτροφεῖον ἐκεῖνο μὲ μειδίαμα οἴκτου εἰς λογαριασμὸν τοῦ νοήμονος κοινοῦ τῆς πρωτευούσης, κινεῖτε τὴν κεφαλὴν καὶ... ἐπιστρέφετε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοπλοίου εἰς τὴν πατρίδα σας, εὐλαβούμενος τὸν στόμαχόν σας καὶ φοβούμενος νὰ παραστῆτε εἰς τὸ θέατρον ὅπου τοιούτου εἴδους *καλλιτέχναι* θὰ διερμηνεύσωσι τὰ ἔργα τοῦ Ὠμπὲρ τοῦ Ἀλεβῦ τοῦ Σουπὲ τοῦ Λεκόκ.

* * *

Πρὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν ποικιλλόχροα προγράμματα ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ ἄστεως καὶ τοῦ ἐπινείου ὅτι ὁ ἀναμενόμενος Γαλλικὸς θίασος ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν (sic) διεύθυνσιν δὲν ἐνθυμούμεθα τίνος κυρίου, ἀπέπλευσεν ἤδη ἐκ Μασσαλίας, συγκροτεῖται δὲ ἐξ ἀοιδῶν κρατίστων, καὶ ἡ μὲν ὑψίφωνος ἔψαλλεν εἰς τὸ θέατρον Gaité τῶν Παρισσίων, ἡ κοντράλτο εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ὠδείου, ὁ δὲ βαρύτονος μᾶς ἔρχεται κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ θεάτρου τῆς Μασσαλίας. Κάτωθι τοῦ προγράμματος ἐκτείνεται μέγα δραματολόγιον, repertoire, περιλαμβάνον πλὴν τῶν γνωστῶν μελοδραμάτων καὶ σωρείαν νέων τὰ ὁποῖα οὔτε ἐξ ὀνόματος εἶνε γνωστὰ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δημόσιον καὶ παρ' αὐτοῖς μελοδράματα μεγάλης ἐπιβολῆς. Μετά τινας ἡμέρας αἱ ἐφημερίδες μεταδίδουσι τὴν αἰσίαν ἄφιξιν τοῦ θιάσου καὶ τὴν ἑπομένην εἰδικὸν πρόγραμμα ἀγγέλλει τὴν ἔναρξιν τῶν παραστάσεων διὰ τοῦ Βοκκακίου.

Ἂν δὲν ἐπεστρέψατε εἰς τὴν πατρίδα σας, εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε, νομίζετε ὅτι ηὗρατε τὴν εὐκαιρίαν κἄτι νὰ μουρμουρίσητε. Μοῦ παρατηρεῖτε ὅτι οἱ ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν διεύθυνσιν τοῦ κ.... καλλιτέχναι ἐκεῖνοι — πολυώνυμοι ὅλοι ὡς Ἰδαλγοὶ ἀριστοκράται ἢ λωποδῦται Λεβαντῖνοι,— δὲν σᾶς φαίνεται λογικὸν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ Παρισινὰ καὶ Μασσαλιανὰ των θέατρα χάριν ἀμφιβόλου κέρδους εἰς καλλιτεχνικὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκστρατείαν. Ἔπειτα ἀκόμη ἀπορεῖτε διατὶ θίασος περιλαμβάνων δραματολόγιον ἐκ τόσων νέων ἔργων ν' ἀρχίζῃ τάχα μὲ τὸν Βοκκάκιον. Σᾶς παρατηρῶ ὅτι εἴσθε ἄνθρωπος μοναδικῆς ἀφελείας καὶ δὲν γνωρίζετε καθόλου τὸν κόσμον. Εἶνε λοιπὸν ἄξιον ἀπορίας ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, θυσιάζοντες τὰς εἰς τὰ Γαλλικὰ θέατρα ἀποδοχάς των, ἀποδοχὰς βασιλικάς, ἔρχονται ἐδῶ μύσται αὐτοὶ τῆς θείας τέχνης, μᾶλλον ἐλεοῦντες ἡμᾶς, νὰ μᾶς διδάξουν νὰ μᾶς κηλήσουν τὰ ὦτα, ἄνευ συμφέροντος, ἀπαράλλακτα ὅπως

πηγαίνουν εἰς τὰ κεντρικὰ Ἀφρικανικὰ κράτη τοῦ Κόγκου, οἱ Ἄγγλοι ἱεραπόστολοι θυσιάζοντες εἰς τὴν θείαν τῆς διδασκαλίας ἰδέαν, τὰς πλουσίας ἐπισκοπικὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐκκλησιῶν τῶν τριῶν ἡνωμένων βασιλείων. Ἔπειτα διὰ τὸν Βοκκάκιον ἔχομεν προχειροτέραν τὴν ἀπάντησιν· ἄνθρωποι χθὲς ἀκόμη ἀποβιβασθέντες τοῦ ἀτμοπλοίου μετὰ διάπλουν πενθήμερον, καθ' ὃν ὀλίγα ὑπέστησαν οἱ χερσαῖοι ἀοιδοί, εἶνε νομίζετε ἱκανοὶ νὰ σᾶς ψάλλουν τὸν *βασιλέα τῆς Λαχόρης* τοῦ Σαὲν ἢ τὴν *Σαλαμπὸ* τοῦ αὐτοῦ; Ψάλλουν τὸν Βοκκάκιον ἀπόψε ὁ ὁποῖος εἶνε γνωστότερος καὶ εἰς ἄρρενας καὶ θήλεις πληθυσμοὺς τῆς Γαλλίας πάσης ἀρ' ὅσον τὰ ἄσματα τῆς μακαρίτιδος Φορτουνὲ εἰς τοὺς τακτικοὺς θαμῶνας τοῦ θεάτρου τοῦ Κωστάκη Καλλίτση.

Ἐπείσθητε λοιπόν;

Ὄχι;

Τόσον τὸ χειρότερον. Εἴσθε ἀδιόρθωτος.

Ἐξακολουθεῖτε τὰς παρατηρήσεις καὶ μοῦ ὑπολειπνύετε ὅτι ἀμφιβάλλετε περὶ τῆς ἐποικοδομητικῆς ἰδιότητος τοῦ Βοκκακίου ὡς θεάματος διὰ πάσας τὰς ἡλικίας καὶ τὰ φύλα. Ἀλλ' ἐγὼ σᾶς βεβαιῶ ὅτι εἰς τὸν Βοκκάκιον δὲν θὰ ἀκούσητε καὶ δὲν θὰ ἴδητε τίποτε περισσότερον ἀφ' ὅ,τι γίνεται καθ' ἑκάστην εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐν τῷ κοινῷ καὶ τῷ κατ' ἰδίαν βίῳ, καὶ ἂν θέλητε ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως νὰ πεισθῆτε περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου δὲν ἔχετε ἢ ν' ἀγοράσητε ἀπόψε ἓν εἰσιτήριον καὶ νὰ διευθυνθῆτε εἰς τὸ Φάληρον.

Εἰσέρχεσθε τέλος πάντων εἰς τὸ θέατρον καὶ καταλαμβάνετε τὸ κάθισμά σας.

Δεξιά σας κάθηται νεαρὸς διπλωματικὸς ὑπάλληλος μετὰ τῆς εὐειδοῦς μνηστῆς του καὶ τοῦ δωδεκαετοῦς ἀδελφοῦ της. Ἀριστερᾷ δεκαεξαέτις ἐσωτερικὴ μαθήτρια ἑνὸς τῶν ἀρίστων τῆς πόλεώς μας παρθεναγωγείων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της μαθητοῦ τῆς σχολῆς τῶν δοκίμων. Ὄπισθεν γέρων ὑπάλληλος μετὰ τῶν τριῶν θυγατέρων του καὶ πρὸ ἡμῶν ἀξιωματικὸς πρὸ ὀλίγου νυμφευθεὶς μετὰ τοῦ τρυφεροῦ του ἡμίσεως.

Εὐχαριστεῖτε τὴν θείαν πρόνοιαν ἥτις ὑπὸ μορφὴν εἰσιτηριοπώλου σᾶς ἐπρομήθευσε τόσω καλὴν θέαιν καὶ συντροφιὰν καὶ ὁμολογεῖτε ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἐπὶ τέλους, καὶ τόσον δικαία ἡ προκατάληψις ἡμῶν ἐναντίον θεάτρου, ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ ὁποίου πλειοψηφοῦσι τὰ γυναικόπαιδα. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ εἴσθε ἐπαρχιώτης καὶ ἀρκετὰ ἐπίμονος, ἐπιφυλάττεσθε νὰ ἐκφράσητε τὴν γνώμην σας τὴν γενικὴν μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως.

* * *

Τρία χονδρὰ κτυπήματα διὰ ροπάλου ἐπὶ τῶν σανίδων τῆς σκηνῆς εἰδοποιοῦσι τὸν ἀρχιμουσικὸν ὅτι ἡ σκηνὴ καὶ οἱ ἠθοποιοὶ εἶνε ἕτοιμοι καὶ ἡ παράστασις δύναται ν' ἀρχίσῃ. Ὁ ἀρχιμουσικὸς ὑψοῖ τὴν *μπαγκέτα*ν *του* καὶ ἡ γλυκυτάτη, ἡ θερμή, ἡ ἐλαφρά, ἡ ζωηρά, ἡ γαργαλιστικὴ εἰσαγωγὴ τοῦ Βοκκακίου ἀρχίζει ἤρεμος κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ὅμως μετάπηδῶσα εἰς μέλος φαιδρὸν καὶ ζωηρόν. Σιωπὴ ἐπικρατεῖ ἐπί τινας στιγμάς, ἀλλὰ τὸ ἀκροατήριον μετὰ τριῶν λεπτῶν προσδοκίαν ὅπως ὑψωθῇ ἡ αὐλαία, βλέπον ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ παρατείνεται, ἐπαναλαμβάνει ἀνέτως τὰς συνδιαλέξεις του καὶ κάποτε τῆς μουσικῆς ἐπικρατεῖ ὁ γέλως ὡραίας κυρίας, εἰς ἣν ὁ συνοδεύων κύριος διηγεῖται τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βοκκακίου. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ὑμᾶς, τὸν προσεκτικὸν ἀκροατήν, δὲν σᾶς ἐπηρεάζουν διόλου καὶ ἡ πολλὴ εἰς τὴν μουσικὴν προσοχή σας σᾶς προσκολλᾶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν προκατάληψίν σας Οὕτω π. χ. ἀνακαλύπτετε, χωρὶς νὰ εἴσθε καὶ πολὺ μουσικός, ὅτι κάπου ὄργανα τινὰ ὑπολείπονται τῶν ἄλλων, ὅτι ὁ ἀρχιμουσικὸς μαίνεται καὶ ἀπευθύνει χυδαίαν ὕβριν χαμηλοφώνως συνοδεύων αὐτὴν μὲ τὴν κραυγὴν a tempo, corno, a tempo, ὅτι..... Ἀλλ' ἡ αὐλαία αἴρεται.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παριστώσης ὅπως ὅπως πλατεῖαν πρὸ ἐκκλησίας, παρατάσσονται ὅλα τὰ μέλη τοῦ θηριοτροφείου ἐκείνου τῆς ἀποβιβάσεως τῶν ὁποίων ἐγένεσθε μάρτυς προχθές, καὶ ἄρχεται τὸ ὡραιότατον πρῶτον χορικὸν μέλος τοῦ Βοκκακίου, πλῆρες χάριτος καὶ ζωῆς, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ ἐκτέλεσις ὑπενθυμίζει τὰς ἐρωτικὰς συμφωνίας τῶν γάτων κατὰ τὰς σεληνοφώτους νύκτας τοῦ Ἰανουαρίου.

Ἐν τούτοις παταγώδη χειροκροτήματα ὑποδέχονται τὸ τέλος τοῦ χορικοῦ ἄσματος καὶ οἱ ἀοιδοὶ ἀποχωροῦσι τῆς σκηνῆς, προσβλέποντες ἤδη μετὰ θάρρους τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῆς θεατρικῆς περιόδου. Μετὰ διάλογόν τινα ταχὺν καὶ φαιδρὸν καὶ κωμικὰς σκηνὰς διασπειρούσας τὴν εὐθυμίαν, ἐμφανίζεται ἐπὶ σκηνῆς ἡ ὑποκρινομένη τὸν Βοκκάκιον πρώτη ὑψίφωνος. Ἡ ἐμφάνισίς της διεγείρει κατακλυσμὸν χειροκροτημάτων, καὶ τοῦτο προκαλεῖ καὶ πάλιν τὴν ἀπορίαν σας. Ποῦ λοιπὸν τὴν ἤκουσαν ἄλλοτε τὴν ἀοιδὸν αὐτήν, τὴν πρώτην ἤδη φορὰν ἐμφανιζομένην ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς, ὥστε νὰ χειροκροτῶσι προκαταβολικῶς τὸ ἄσμα, ὅπερ δὲν ἔψαλλεν εἰσέτι;

Ἀλλὰ ἓν βλέμμα προσεκτικώτερον καὶ τὰ χειροκροτήματα ἐκεῖνα δικαιολογοῦνται πληρέστατα. Ἡ ὑψίφωνος φέρει ὡραίαν στολὴν ἀνδρικήν, Φλωρεντινοῦ ἱππότου, ἥτις ἀποκαλύπτει ἀπλέτως τὰ εὔτορνα μέλη της, ὧν αἱ γραμμαὶ ἐμφανῶς διαφαίνονται, ἐντὸς τῆς στενῆς ἀνδρικῆς περισκελίδος καὶ τοῦ κομψοῦ *κορσὰζ* ἀπὸ τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ, νομίζετε, νὰ διαφύγῃ πλούσιον στῆθος τὸ μόνον τῆς γυναικείας φύσεως τοῦ ὑποκριτοῦ μαρτύριον.

Ἐν τούτοις μετὰ μικρὰν προεισαγωγήν, ἡ *ἄρια* τῆς ὑψιφώνου ἀρχίζει κατ' ἀρχὰς ἡ φωνή της εἶνε ἀσθενὴς μόνον, καθ' ὅσον ὅμως τὸ ἄσμα προχωρεῖ γοργόν, περιπαθές, ἡ φωνὴ τῆς ἀοιδοῦ, βαρυνθεῖσα, φαίνεται, νὰ τὴν ὑπηρετῇ ἐπὶ τόσα ἤδη ἔτη, ἀρνεῖται ἐπὶ τέλους νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, καὶ ἡ ὀρχήστρα διὰ τοῦ θορύβου της καλύπτει ὁλόκληρον μουσικὴν φράσιν τῆς ὑψιφώνου.

Ἐν τούτοις ἡ κρίσιμος στιγμὴ δὲν ἔφθασεν ἀκόμη.

Ἡ δευτέρα στροφή, ἀκολουθοῦσα ὡραῖον καὶ τεχνικώτατον crescendo, ἀνέρχεται εἰς βαθμὸν ἐπίφοβον διὰ τὸν λάρυγγά της.

Ὁ ὀξὺς φθόγγος ἔφθασεν, ἡ πρίμα ἐννοεῖ, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐπιτύχῃ· ἂν ἦτο φιλότιμος, θὰ τῇ ἤρχοντο δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ τὸ προτέρημα τοῦτο δὲν τὴν διακρίνει, καὶ ἀντὶ δακρύων τῇ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἀναιδής τις κίνησις, δι' ἧς συμπληροῖ τὴν ἐλλειπῆ μουσικὴν φράσιν.

Τὸ θαῦμά, ἐννοεῖται, ἐπέτυχε.

Τὸ ἄσεμνον ἐκεῖνο σκηνικὸν συναρπάζει τὸ ἀκροατήριον καὶ πρὸς στιγμὴν νομίζετε ὅτι εὑρίσκεσθε εἰς τὸ θέατρον τοῦ Βορδενὰβ εἰς τὴν παράστασιν τῆς «Ἑλένης Ἀφροδίτης», ἣν τόσον θαυμασίως περιέγραψεν ὁ Ζολά. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ὑψιφώνου ἐξησφαλίσθη. Ἡ γενικὴ γνώμη περὶ ταύτης, ἐκεῖ ἐκ τοῦ προχείρου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ μεταβληθέντος εἰς τεχνοκρίτην σχηματισθεῖσα, εἶνε, ὅτι ἂν δὲν ἔχῃ φωνὴν θαυμασίαν, εἶνε ὅμως χαριεστάτη γυνή.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἀνάλογος εἶνε ἡ ἀξία καὶ τῶν λοιπῶν προσώπων τοῦ θιάσου.

Ὑψίφωνοι καὶ μεσόφωνοι καὶ *κομπριμάριαι* συμπληροῦσι διὰ θαυμαστῆς ἀναιδείας τὰς ἐλλείψεις των, καὶ ὀξύφωνοι καὶ βαθύφωνοι καὶ βαρύτονοι διὰ μορφασμῶν καὶ σχημάτων κακοήθων τὴν παντελῆ ἀπουσίαν καλλιτεχνικῶν προσόντων. Εἰς ὅλα ταῦτα δὲν ἀπαντῶσι πολλὴν οἱ καλλιτέχναι οὐτσι δυσκολίαν· ἔμφυτος εἶνε εἰς αὐτοὺς ἡ τάσις πρὸς τὸ χονδροκομμένον εὐφυολόγημα, ὁ δὲ ὀλίγος σεβασμός, ὃν αἰσθάνονται πρός τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ ὑποδεχόμενον τόσον θερμῶς τὴν καλλιτεχνικὴν των ἀνικανότητα κοινόν, τοὺς ἐνθαρρύνει νὰ ὑπερβῶσι πᾶν ὅριον εὐσχημοσύνης, καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἔνοχον ἀνεκτικότητα τῶν ἐννοούντων τὰς ἀχρειότητάς των καὶ τὸν ἀνόητον πιθηκισμὸν τῶν ἀγνοούντων τελείως τὴν Γαλλικήν, τακτικῶν ὅμως θαμώνων τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου.

* * *

Ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ Γαλλικοῦ θιάσου εἶνε ἡ ἀναλλοίωτος εἰκὼν τῆς θεατρικῆς περιόδου ὁλοκλήρου.

Οὐδὲν μεταβάλλεται μέχρι σχεδὸν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πωλουμένων εἰσιτηρίων.

Κάποτε ὅμως συμβαίνουν καὶ παράδοξα πράγματα, ποικίλλοντα τὸ μονότονον τῆς ἱστορίας αὐτῆς τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος.

Οὕτω θιασός τις πρὸ δύο ἀκόμη ἐτῶν, ὁ προσκληθεὶς διὰ τὸ χειμερινὸν θέατρον Γαλλικὸς μελοδραματικὸς θίασος, ἀνέγραψε πομπωδῶς εἰς τὸ πρόγραμμά του μεταξὺ ἄλλων καὶ μεγάλα μελοδράματα ὡς τὴν *Ἰουδαίαν* τοῦ Ἀλεβύ, τὸν *Γουλιέλμον Τέλλον*, τοὺς *Οὐγκενότους* καὶ ἄλλα ὑπέροχα ἔργα. Αἱ παραστάσεις τῆς σειρᾶς τῶν μελοδραμάτων αὐτῶν ἤρχισαν διὰ τῆς *Ἰουδαίας*. Ἀλλὰ τόσα μαρτύρια ὑπέστη ἡ ἀτυχὴς αὕτη ἀλλόθρησκος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς παραστάσεως ἀπὸ τοὺς κακούργους ἐκείνους καλλιτέχνας, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ θίασος ἀπετελεῖτο ἐκ πρακτόρων ἀντισημιτικοῦ τινος κομητάτου, ἀποφασίσαντος νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τὴν ἄκακον καὶ ἀνεξιθρησκον ἡμῶν χώραν τὸ μῖσος κατὰ τῶν ἀτυχῶν ἀπογόνων Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου!

Ἄλλοτε πάλιν.—πρὸ ὀλίγων ἀκόμη μηνῶν—νεαρὰ Γαλλὶς ὑψιφωνος, κόρη σεμνὴ καὶ φιλότιμος ἀνήρχετο διὰ πρώτην φορὰν τὴν σκηνὴν τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου Ἀθηνῶν· ἡ φωνή της ἦτο γλυκεῖα ἀλλ' ἀσθενής, αἱ κινήσεις της σεμναὶ καὶ μεμετρημέναι. Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας παραστάσεις, καθ' ἃς οὐδὲ ἓν χειροκρότημα ἀπέσπασεν, ἀπήρχετο τῶν Ἀθηνῶν ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ χονδρῆς τινος ζαν θῆς μὲ ὀλιγώτερα μὲν ἐκείνης καλλιτεχνικὰ προσόντα πεπροικισμένης, φερούσης ὅμως ἱκανὸν ἐφόδιον τὴν περισσὴν αὐτῆς ἐλευθεριότητα καὶ γενναίαν δόσιν ἐνδοτικότητος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν θαμώνων τῶν παρασκηνίων.

* * *

Ἡ φανατικὴ αὕτη προσήλωσις τοῦ ἐκλεκτοτέρου Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ εἰς τὸ *λεγόμενον* Γαλλικὸν κωμειδύλλιον ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ χριστιανική του ἀνεκτικότης, ἐγέννησαν ἐν μέσαις Ἀθήναις τὴν Γαλλικὴν κωμῳδίαν.

Καὶ ἂν ὄχι μόνον δικαιολογεῖται ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται βεβαίως ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Γαλλικῆς νεωτέρας ἐλαφρᾶς μουσικῆς, τῆς ἀντιπροσωπευούσης τὸ νεώτερον ἐν τῇ μουσικῇ πνεῦμα, συμφώνου ἄλλως πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐπιπόλαιον χαρακτῆρα καὶ τὰ ἤθη, καὶ ἀπὸ θεάτρου στερουμένου τελείως ἰδίας μουσικῆς, ἀδικαιολόγητος ὅμως ἀποβαίνει ἡ μεταφύτευσις ἐδῶ τῶν ταπεινοτέρων προϊόντων τῆς Γαλλικῆς ρυπαρογραφίας, ἔργων διεγειρόντων τὴν ἀποδοκιμασίαν διὰ τὴν αἰσχρότητα καὶ τὰς βαναύσους Γαλατικὰς ἀθυροστομίας των.

Τοιουτοτρόπως ἀδικαιολόγητος ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις καθίσταται καὶ ἡ ὑπὲρ καὶ ἡ κατὰ τοῦ Γαλλικοῦ κωμειδυλλίου προκατάληψις τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ὅπερ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ διηρέθη εἰς δύω ἀντίπαλα μέρη, φανατικῶς εἰς τὴν ἰδέαν των προσκεκολλημμένα. Καὶ ἂν ἔνοχος ἀπέναντι τῆς τε κοινωνίας καὶ τῆς τέχνης ἀναδεικνύεται ἡ μερὶς ἡ τυφλῶς ὑποστηριζουσα τὴν δολοφονίαν τῆς μουσικῆς τῆς τέχνης καὶ τῆς ἠθικῆς ἐν τῷ ἀνικάνῳ Γαλλικῷ θιάσῳ καὶ τῇ δι' αὐτοῦ παραστάσει τῶν αἰσχροτέρων Γαλλικῶν κωμῳδιῶν, τῶν παριστανομένων ἐν Γαλλίᾳ εἰς θέατρα ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν blasés τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας συχναζόμενα, ἐπίσης ἔνοχος καθ' ἡμᾶς δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἐπίσης πολυάριθμος τῶν ἀντιθέτων μερίς, ἡ μὴ ἐννοοῦσα διὰ τῆς συνδρομῆς της νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἐπὶ τέλους τὴν σεμνὴν καὶ ἀξιοπρεπῆ ἐκτέλεσιν τῶν καλῶν προϊόντων τῆς συγχρόνου μουσικῆς.

* * *

Ἀγνοῶ ἂν αἱ ὀλίγαι αὗται γραμμαὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γαλλικοῦ θεάτρου, σᾶς ἐστερέωσαν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν κατὰ τοῦ θεάτρου τούτου προκατάληψιν ὑμῶν, φίλτατε ἐπαρχιῶτα, ἢ ἂν κατώρθωσαν νὰ σᾶς μεταπείσωσιν.

Φρονῶ ὅμως, ὅτι ἡ παρουσία σας εἰς θέατρον, ὅπου τοιαῦτα διαπράττονται, δὲν δύναται νὰ σᾶς εἶνε ἐπικίνδυνος, ἀφοῦ δὲν βλάπτει τὸ θέατρον αὐτὸ τὴν ἠθικὴν τόσων ἐκεῖ κορασίων καὶ γυναικῶν καὶ νεανίδων, αἵτινες ὄπισθεν τοῦ ριπιδίου των μεταφράζουν εἰς τὴν μητέρα ἢ τὴν ἀδελφήν των τὰ Γαλλικὰ χαριτολογήματα! Ἂν ὅμως σεῖς ἔχετε ἐναντίαν περὶ τούτου ἰδέαν, δύνασθε ἐπὶ τέλους νὰ διευθυνθῆτε εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας καὶ ἐκεῖ ν' ἀναγνώσητε τὰ ὑποδείγματα τῆς κλασικῆς κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Πλαύτου ὅπου δὲν θὰ εὕρητε δὰ ὀλιγωτέρας βωμολοχίας, φίλε κύριε ἐπαρχιῶτα.

Γ. Β. Τσοκοπουλος

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

ΜΑΛΑΚΑΣΙ

(Συνέχεια)

Σημερινὴ κατάστασις τοῦ Συράκου. — Πληθυσμός.—Οἰκοδομαί.—Ρυθμός.—Σχῆμα.-Ὁδοί. Βρύσεις.—Σχολεῖα —Ἐξετάσεις. — Μία παιδικὴ ἀνάμνησις.—Ἐκκλησίαι.

Ἡ σημερινὴ τοῦ Συράκου κατάστασις κατ' οὐδὲν ὑπολείπεται καὶ αὐτῆς τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀνθηροτάτης. Λαμπρὰ οἰκοδομήματα, πληθυσμὸς ἔκτακτος, σχολεῖα ἀκμάζοντα, ἐκκλησίαι ὡραῖαι, τὰ αὐτὰ δὲ ἐμπορικὰ ἐπιτηδεύματα τῶν κατοίκων του καθιστῶσι καὶ σήμερον αὐτὸ καθ' ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν περίφημον.

Οἰκίαι 500 περίπου, ἐκτισμέναι μὲ δύο καὶ μὲ τρεῖς ὀροφὰς ἐξ ἐγχωρίου τιτανίτου λίθου λευκοῦ καὶ διὰ τιτανίτων ἐπίσης λευκῶν πλακῶν ἐστεγασμέναι, περιλαμβάνουσιν ὑπὲρ τοὺς 3,500 κατοίκους. Ὁ ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν των εἶνε ἑλληνορρωμαϊκός. Διότι τὰς κατωτέρας ὀροφὰς αὐτῶν στηρίζουσιν ἄλλας μὲν ἐπὶ σειρᾶς ὑψηλῶν κιόνων, ἄλλας δὲ ἐπὶ ἀψιδωτῶν στοῶν. Τὸν αὐτὸν δὲ ρυθμὸν εἶχον καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ὡς φαίνεται σήμερον εἰς τὰ ἐν Καλαρρίταις μάλιστα ἐρείπια. Ἐπίσης τὸν ἀψιδωτὸν ρυθμὸν διετήρησαν καὶ εἰς τοὺς ναούς των, οὓς περιβάλλουσι πάντοτε διὰ περιστηλίων στοῶν. Ἑκάστη οἰκία πέριξ αὐτῆς ἢ ἔξω τῆς κωμοπόλεως κέκτηται καὶ μικρόν τινα λαχανόκηπον. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ θέσις, ἐφ' ἧς ἐκτίσθη ἡ κωμόπολις, εἶνε λίαν περιωρισμένη καὶ πέριξ αὐτῆς ὁ βράχος της κατακόπτεται εἰς ὑψηλοὺς κρημνούς, ὡς ἐκ τούτου αἱ οἰκίαι κεῖνται πολὺ πλησίον ἀλλήλων, παρουσιάζουσαι μετὰ τῆς γυμνότητος τῶν πέριξ βραχωδῶν κορυφῶν εἰς τὸν ἀπέναντι αὐτῶν παρατηρητὴν περίεργον θέαμα, ὅπερ ἔτι μᾶλλον ἐπαυξάνεται κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ἀναπτομένων τῶν λύχνων τῆς κωμοπόλεως φαίνεται εἰς τὸ σκότος ὡς μέγα πολυκάνδηλον, διότι ἡ τοποθεσία εἶνε ἀνωφερεστάτη καὶ τὸ σχῆμα τῆς κωμοπόλεως τριγωνικόν. Τούτου ἕνεκα καὶ οἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶνε στενοὶ πολὺ καὶ ἀνωφερεῖς, ἐστρωμένοι οἱ πλεῖστοι διὰ λίθων κλιμακοειδῶς. Διαρρέεται ὅμως ἡ κωμόπολις δι' ἀφθόνων ψυχροτάτων ὑδάτων, ἅτινα ὁ ἐν Κερκύρᾳ μεγαλέμπορος Συρακιώτης Ν. Πάλιος διεμοίρασεν καθ' ὅλας τὰς συνοικίας εἰς ὡραίας λιθοκτίστους βρύσεις ἐν ἔτει 1875, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἐπιγραφαί των.

Σχολεῖα τὸ Συράκον κέκτηται δύο, τὸ μὲν δημοτικόν, τὸ δὲ ἑλληνικόν, ἀριθμοῦντα 270 περίπου μαθητὰς καὶ τέσσαρας διδασκάλους, καὶ παρθεναγωγεῖον μὲ 70 κοράσια. Τὰ μὲν σχολεῖα διατηροῦσιν οἱ ἴδιοι Συρακιῶται ἐκ διαφόρων κοινοτικῶν κληροδοτημάτων των· ὁ ἐσχάτως μάλιστα ἐν Τεργέστῃ ἀποθανὼν ζάπλουτος πατριώτης αὐτῶν Γ. Γιαννιώτης κατέλιπε πρὸς ἀνέγερσιν μεγάλου σχολείου 1000 εἰκοσάφραγκα. Τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον ἐσύστησεν ἐν ἔτει 1878 ὁ ἐν Βιέννῃ παρεπιδημῶν βαθύπλουτος ἐπίσης Συρακιώτης κ. Σπ. Γ. Τοπάλης ἐπ' ὀνόματι τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας, ἀλλὰ μετὰ πέντε ἔτη δυσαρεστηθεὶς μετὰ τῶν συμπατριωτῶν του ἐπαύσατο τὴν χορήγησιν αὐτοῦ. Οἱ Συρακιῶται τότε ἀπετάνθησαν πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. γραμμάτων Σύλλογον, ὅστις ἐκτοτε διατηρεῖ τὸ παρθεναγωγεῖόν των. Ἀμφότερα τὰ κτίρια, τό τε σχολεῖον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον, εἶνε ἑτοιμόρροπα πλέον ἤδη, διὰ τοῦτο οἱ Συρακιῶται σκέπτονται διὰ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Γιαννιώτη ν' ἀνεγείρουσι δι' ἀμφότερα τὰ φύλλα «Γιαννιώτειον ἐκπαιδευτήριον», ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ κεντρικωτάτου οἰκοπέδου τῶν ἐρειπίων τῆς οἰκίας τοῦ ἀοιδίμου Κωλέττη. Οἱ ἀνώτεροι διδάσκαλοι τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων εἶνε πάντοτε ξένοι μισθοδοτούμενοι ὑπὸ τῆς κοινότητος ἀδρότατα, διότι ὁ Συρακιώτης οὐδέποτε γίνεται διδάσκαλος ὡς ὁ Ζαγορίσιος, ἀλλὰ τοῦ παρθεναγωγείου αἱ διδασκάλισσαι εἶνε πάντοτε κόραι ἐκ Συράκου σπουδάζουσαι ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς Ζωγραφείοις σχολείοις τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ὁσάκις δὲ ἐν Συράκῳ συγκεντροῦνται περισσότεροι τῶν 50 στρατιῶται, — διότι τόσους μόνον καὶ μετὰ μεγάλης στενοχωρίας καὶ αὐτοὺς δύναται νὰ περιλάβῃ ὁ πρὸς εἰρκτὴν μᾶλλον ὁμοιάζων ἀθλιώτατος σταθμός των, — τότε τὰ κτίρια τοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ παρθεναγωγείου μετατρέπονται εἰς στρατῶνας, τῶν δυστυχῶν κορασίων καὶ παίδων διδασκομένων ἐν ὑπαίθρῳ ἢ ὑπὸ τὰς στοὰς τῶν ναῶν.

Τὴν 20 Ἰουλίου, ἑορτὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, καθ' ἣν πανηγυρίζουσιν οἱ Συρακιῶται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ μοναστηρίῳ, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις τοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων, ἐν αἷς παρευρέθην καὶ ἐγώ. Τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως ἐσήμαναν οἱ κώδωνες τοῦ πλησίον κειμένου ναοῦ τοῦ ἁγ. Νικολάου, οἵτινες καὶ καθ' ἑκάστην σημαίνουσι τὴν ἔναρξιν τῶν πρωϊνῶν ἢ ἑσπερινῶν μαθημάτων. Οἱ φιλόστοργοι γονεῖς ἔτρεξαν ἵνα ἴδωσιν ἰδίοις ὄμμασι τὴν πρόοδον τῶν τέκνων των. Προηγήθη ἡ δοξολογία τοῦ ἱερέως καὶ τὸ ἀπαραίτητον λογίδριον τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου, ὅστις ἀποπεμπόμενος τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὑπὸ τῶν κατοίκων ἠρίθμησε πάσας τὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετοῦς διδασκαλίας ἐργασίας του ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν εἰς τὴν ἐλλογιμότητά του ἐμπιστευθέντων νεαρῶν τῆς κωμοπόλεως ὑπάρξεων καὶ μετὰ συγκινήσεως ἀπεχαιρέτησε τοὺς μαθητάς του. Κατόπιν δὲ ἤρχισαν ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν αἱ ἐξετάσεις, καθ' ἃς μετὰ μεγίστης χαρᾶς παρετήρησα καὶ ὁμολογῶ δημοσίᾳ, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀπήντων εἰς πάσας τὰς ἐρωτήσεις τῶν παρευρισκομένων ἐγγραμμάτων εὐστοχώτατα· ἕνα ἐξ αὐτῶν, σχεδὸν ὁμήλικά μου, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνωτάτην τάξιν ἠρώτησα νὰ μοι εἴπῃ ἂν ἐκτὸς τοῦ Συράκου ἐγνώριζε καὶ ἄλλας βλαχικὰς κωμοπόλεις καὶ πόθεν κατάγονται οἱ βλάχοι κάτοικοι αὐτῶν. Μοὶ ἀπήντησε δὲ ὅτι ἐγνώριζε τὰς Καλαρρίτας, τὸ Μέτσοβον, τὴν Σαμμαρίναν, τὸ Χαλίκι, τὸ Γαρδίκι καὶ ἄλλα χωρία τοῦ Ἀσπροποτάμου, καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι πάντων αὐτῶν εἶνε γενικῶς ἰθαγενεῖς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἠπειρώτας τοῦ Πύρρου καταγόμενοι καὶ μόνον ἡ γλῶσσα εἶνε ξένη· διὰ τοῦτο, μοὶ προσέθεσεν, ἐπωνομάσαμεν αὐτὴν Κουτσοβλαχικήν, διότι δὲν εἶνε ἰδική μας, ἀλλὰ μᾶς τὴν ἐκόλλησαν ἄλλοι. Ἔπειτα τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ ὁδηγήσῃ νοερῶς εἰς Ἀθήνας δι' Ἰωαννίνων καὶ Πρεβέζης καὶ μὲ ἀπήντησεν ἐπίσης κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐστόχως.

Ἐν Συράκῳ ἐφαρμόζεται σήμερον ἡ αὐτὴ διδακτικὴ μέθοδος καὶ ἐν Ἰωαννίνοις εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τὸ ἑλληνικὸν μέχρι τῆς τρίτης τάξεως, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν Συράκῳ διδάσκεται καὶ ἀπαγγελία ποιημάτων. Ἐγὼ π. χ. ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων ἐγνώριζα μὲν περισσοτέρους, σχεδὸν ὅλους τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, ἀλλά, καίτοι ποιητὴς ὀλίγον, δὲν ἠδυνάμην ὅμως, διότι δὲν ἐδιδάχθην, ν' ἀπαγγείλω ποίημα, ὅπως ἀπήγγειλεν ὁ ἀχώριστος ἐν Συράκῳ ὁμῆλιξ σύντροφός μου Νικόλαος Π. Δ., μαθητὴς τῆς ἀνωτάτης ἐνταῦθα τάξεως. Ἀπαγγέλλονται δὲ εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Συράκου ποιήματα ὄχι τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ τῶν Καρασούτσα, ἀλλὰ τοῦ Ζαλοκώστα καὶ τοῦ Βαλαωρίτου. Ὁ φίλος μου Νικόλαος ἀπηγγειλε τὸ «Χάνι τῆς Γραβιᾶς» ἐκείνου καὶ τὸ «πρὸς τὸν Πατριάρχην» τούτου. Ἐὰν δὲ δὲν ἀπεστήθιζε στίχους ἐκ τοῦ Ὁμήρου, ὅν δὲν ἐδιδάχθη, ἀπεστήθιζεν ὅμως ὁλοκλήρους διαλόγους ἐκ τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ὃν κατ' ἰδίαν ἀνεγίνωσκε, καὶ ὁλόκληρα δημοτικὰ τραγούδια, ἅτινα ἐγνώριζεν ἐξ ἀκοῆς καὶ ἔψαλλε. Μὲ τὴν σημερινὴν ταύτην διδακτικὴν μέθοδον τῶν σχολείων τοῦ Συράκου ἃς παραβάλωμεν πρὸς μικρὸν καὶ τὴν κατὰ παλαιοτέρους χρόνους, ἵνα οὕτω παρακολουθήσωμεν ὀλίγον καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων του. Διὰ νὰ παρουσιάσω δὲ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου σαφῆ ταύτης εἰκόνα, ἃς περιγράψω πῶς ἐγὼ αὐτὸς ἐδιδάχθην τὰ πρῶτα γράμματα, ἅτινα ἤκουσα ἐν Συράκῳ εἰς τὸ αὐτὸ κτίριον τοῦ σχολείου. Ἐνθυμοῦμαι λοιπὸν ὅτι τότε, — πρὸ 15 ἤδη ἐτῶν — οἱ μαθηταὶ ὅλοι, παῖδες καὶ κοράσια ὅμοῦ, διηρούμεθα εἰς διαφόρους κατὰ βιβλία τάξεις. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἐμανθάνομεν τὸ ἀλφάβητον εἰς τὴν *ἄμμον*, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἐγράφομεν ἐπαναληπτικῶς διὰ τῶν δακτύλων μας. Ἔπειτα προυβιβαζόμεθα εἰς τὰς *πινακίδας*, μεγάλους πίνακας ἀνηρτημένους κατὰ σειρὰν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ σχολείου, περιέχοντας ἔντυπα τὸ ἀλφάβητον καὶ τοὺς ἀριθμούς, τὰ β—α=βα, β—λ—α=βλα, χ—ο—ς=χος, βλα—χας =βλάχος κτλ. Περὶ τοὺς πίνακας τούτους συνηθροίζοντο οἱ μαθηταί, ἀναμὶξ ὡς εἶπον νέοι καὶ νεάνιδες, εἰς ἡμικύκλια, ὁ δὲ προοδευτικώτερος ἐξ αὐτῶν ἐξελέγετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου *πρωτόσκολος* καὶ ἐδίδασκε διὰ δείκτου ξυλίνου, δι' οὗ πολλάκις ἔτυπτε τὰς κεφαλὰς τῶν λαν θανόντων μαθητῶν, τὴν ἐπὶ τῶν πινάκων *προπαίδειαν*. Τοιοῦτος πρωτόσκολος ἐχρημάτισα καὶ ἐγὼ πολλάκις. Ἔπειτα. ἀφοῦ ἐμανθάνομεν ν' ἀναγινώσκωμεν ὀλίγον μᾶς ἔδιδαν τὰ βιβλία. Τὰ τρία πρῶτα τοιαῦτα ἦσαν τὸ Ἀλφαβητάριον, τὸ Ἀναγνωσματάριον καὶ ὁ Ἐρημίτης. Ἔπειτα δὲ εἴποντο ὁ Καλὸς Πατήρ, ὁ Χριστόφορος, ἡ Χρηστομάθεια κλπ. Ὅταν ἔφθασα εἰς τὸν Χριστόφορον ἤμην ὁπωσοῦν ἀρκετὰ ἡλικιωμένος. Τιμωρίαι μας τότε ἦσαν ἐν χρήσει ἡ φυλάκισις καὶ ἡ γάνωσις, καθ' ἣν ὁ τιμωρούμενος ἐγανώνετο εἰς τὸ πρόσωπον ποικιλοτρόπως ὑπό τινος τῶν συμμαθητῶν του ἢ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διὰ μελάνης καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος διερχόμενοι ἔμπροσθέν του οἱ μαθηταὶ ὅλοι ἔπτυον αὐτόν. Ἐὰν δὲ τὸ παράπτωμά του ἦτο πολὺ μέγα, ἐξήγετο ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ εἰς τὸ *μεσογῶρι* ὅπου ἐπτύετο παρ' ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ σημείωσις αὕτη περὶ τῶν τιμωριῶν, ἐξύπνισεν ἐν ἐμοὶ παιδικήν τινα ἀνάμνησιν, ἣν ὡς ἱλαροτραγικὴν ὀλίγον θὰ διηγηθῶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου.

Ἀνῆκον ἀκριβῶς εἰς τὴν τάξιν, ἐν ᾗ ἐδιδάσκετο ὁ Χριστόφορος. Ἐδιδασκόμεθα, ἐπαναλαμβάνω, ἀναμὶξ παῖδες μετὰ κορασίων. Εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν ἐπρώτευον ἐγὼ καὶ μία ὡραία κορασίς, καλουμένη.... ὄχι! δὲν θέλω πλέον τὸ ὄνομά της νὰ δημοσιευθῇ παρ' ἐμοῦ, διότι μεταξύ μας δὲν συνέβη δυστυχῶς ἐκεῖνο, ὅπερ μετὰ χάριτος ψάλλει εἰς τὸ «Σχολεῖόν» του ὁ ποιητής μας κ. Κ. Παλαμᾶς. Ἀπεναντίας, συνέβησαν, ὡς θὰ ἴδητε, τραγικὰ πράγματα.

Ἦτο ἀληθῶς ἡ ὡραιοτέρα καὶ κάπως τὴν ὑπέβλεπον, ἀλλ' ἀγνοῶ, ἂν ἀπὸ τότε εἶχεν ἐξυπνήσει καὶ ἡ καρδία μου. Ἐν δειλινὸν ἑορτῆς τὴν ἀπήντησα εἰς τὴν βρύσιν ἔξω τοῦ χωρίου. Τῆς ἐζήτησα κατ' ἀρχὰς ὕδωρ καὶ μοὶ προσέφερε τὴν ὑδρίαν της εὐχαρίστως. Μετὰ τοῦτο ὅμως ὁ λεβέντης ἠθέλησα νὰ φιλήσω καὶ τὰς ροδοκοκκίνους παρειάς της. Ἔκαμα λοιπὸν ἔφοδον καὶ ἐπέτυχα. Ἀλλὰ τὸ φίλημα ἐκεῖνο ἔμελλε νὰ μοὶ ἀποβῇ πολὺ πικρόν. Διότι ἐρυθρὰ ἐκ τῆς ἤττης της καὶ πλήρης ὀργῆς ἀπομακρυνθεῖσα μ' ἐφοβέρισεν, ὅτι θὰ μὲ κατήγγελλεν εἰς τὸν διδάσκαλον (ὄχι εἰς τοὺς γονεῖς της). Καὶ ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἵνα ἀπολογηθῶ διὰ τὴν κατηγορίαν μου. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἀρνηθῶ τὴν πρᾶξίν μου, κατεδικάσθην εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς.... γανώσεως, καὶ ἔβαλεν αὐτὴν τὴν ἰδίαν ὁ ἀπηνὴς διδάσκαλος νὰ μὲ γανώσῃ. Εἰς μίαν γωνίαν λοιπὸν τοῦ σχολείου ἐμβάπτουσα τοὺς ὡραίους μικροὺς δακτύλους της εἰς τὸ μελανοδοχεῖον ἔζωγράφει τὸ μικρὸν προσωπάκι μου. Μοὶ ἐσχεδίασε μύστακα ἀρειμάνιον καὶ γένειον μελανώτατον, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην συννεφιασμένα καὶ μαῦρα ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν μου, δίοπτρα ἐπὶ τῆς ρινός, ὀφρῦς ἀνεστραμμένας ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὡς ἐκείνας, τὰς ὁποίας λέγουσιν ὅτι μόνον αἱ Νεράϊδες κέκτηνται, καὶ μοῦ κατεκηλίδωσε — κυριολεκτικῶς — τὸ ἀρυτιδωτον τότε ἀκόμη μέτωπόν μου. Ἔπειτα μὲ ἐγκατέλιπεν ἐκεῖ ὄρθιον εἰς τὴν θέαν καὶ τὰ σκώμματα τῶν παίδων τοῦ σχολείου, καὶ σπογγίσασα τὸν δάκτυλόν της, ἐκάθισεν εἰς τὴν θέσιν της. Ἀλλ' ἡ μαύρη ἐκείνη μελάνη δὲν ἀπεσβύνετο εὐκόλως καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς χειρός της, ἐπὶ πολλὰς μετὰ ταῦτα ἡμέρας ὡς μάρτυς αὐτόπτης τοῦ ἀνοσιουργήματός της, τὸ ὁποῖον ὅμως καὶ αὐτὴ συνηισθάνθη, διότι ὅτε μ' ἐζωγράφει ἡ χείρ της ἔτρεμε, τὸ πρόσωπόν της ἦτο κάτωχρον καὶ τὸ βλέμμα της μοὶ ἐξέφραζε μεταμέλειαν. Ὅτε δὲ ἐτελείωσε τὸ μάθημα καὶ ἐδέχθην ἐπὶ τοῦ προσώπου μου τὰ πτύσματα τῶν πλείστων μαθητῶν, αὐτὴ παρελάσασα ἀντὶ νὰ μὲ πτύσῃ, ὡς ἐπερίμενον πολλοί, μὲ ἠτένισε μὲ βλέμμα ὑπόδακρυ, δι' οὗ μοὶ ἐζήτει τώρα συγγνώμην. Ἀλλ' ἐγὼ ἔκτοτε τὴν ἐμίσησα, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐννοῶ σήμερον, ὅτι δὲν εἶχεν ὡριμήσει ἀκόμη εὐτυχῶς ἐν τῇ παιδικῇ μου καρδίᾳ τὸ αἴσθημα τοῦ ἔρωτος.

Τὴν ἑπομένην Κυριακὴν ἔγειναν αἱ ἐξετάσεις τοῦ Παρθεναγωγείου. Ἡ συρροὴ τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων παρετηρεῖτο ἐντοῦθα μεγαλειτέρα. Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ ἱερέως, ἐξεφωνησε μικρὸν λογίδριον ἡ νεαρὰ διδασκάλισσα—ἥτις, σημειωτέον, φορεῖ ἐγχώρια ἐνδύματα—πολὺ ἀνώτερον τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου, καθότι ἀνέπτυξε τοὐλάχιστον εἰς τοὺς ἀκροατάς της τὴν ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου προκύπτουσαν τῇ κοινωνίᾳ ὠφέλειαν, καὶ δι' ὀλίγων ὡμίλησε περὶ τῆς γυνακὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις καὶ τοῖς παρ' ἡμῖν. Ὄχι τόσῳ φιλολογικά, ἢ ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ πράγματα, ἀλλ' ὁτωσοῦν κἄτι τι ἐκπαιδευτικὸν καὶ εὔελπι. Τὰ κοράσια διηρημένα εἰς δύο τάξεις παρετάσσοντο κατὰ σειρὰν εἰς τὰ θρανία των μὲ τὰ καινουργῆ ἐγχώρια ἐνδύματά των, μὲ τὰ εὔρωστα χαρωπὰ των πρόσωπα. Ἐξῆλθον κατ' ἀρχὰς δύο καὶ ἀπήγγειλαν διάφορα μικρὰ ποιηματάκια Ἔπειτα ἄλλα δύο—παρακαλοῦνται ὁ κ. Πρόεδρος καὶ τὰ ἄλλα εὐγενῆ μέλη τῆς Ρουμανικῆς Προπαγάνδας νὰ παρακολουθήσωσιν ὀλίγον ἀόκνως τὰς γραμμὰς ἡμῶν ταύτας —ἐξετέλεσαν ἕνα ὡραιότατον παιδικὸν διάλογον ἐκ τῶν τοῦ κ. Κουρτίδου. Ἤθελα δὲ νὰ ἔχω εἰς τὸ πλευρόν μου ἐκεῖ τὸν κ. Ἀπόστολον Μαργαρίτην, τὸν γνωστόν μας, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὰς ἐξετάσεις τῆς ἀνωτέρας τάξεως, καθ' ἃς Βλαχοποῦλαι (!) δέκα καὶ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἠρωτῶντο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ τὴν τεχνολογίαν καὶ σύνταξιν. Μετὰ τὸ πέρας τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων ἠκολούθησαν αἱ γραπταί, ἡ ὀρθογραφία καὶ ἡ ἀριθμητική, καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ μᾶς ὡδήγησαν εἰς τὸ ἕτερον τοῦ παρθεναγωγείου δωμάτιον,

ὅπου ἦσαν κατὰ σειρὰν ἐκτεθειμένα τὰ διάφορα τῶν κορασίων ἐργόχειρα, καλλιτεχνικώτατα δηλ. ραψίματα, ἀσπροκεντήματα, γκεργκέφια, κροσέδες, κτλ. κτλ. ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔφερεν ἐπὶ προσκεκολλημένου τεμαχίου λευκοῦ χάρτου τὸ ὄνομα τῆς κυρίας του ἰδιόχειρον. Τέλος πάντων αἱ ἐντυπώσεις, ἃς ἀπεκομίσαμεν πάντες ἐκ τῶν ἐξετάσεων τοῦ παρθεναγωγείου, ἦσαν κατὰ πολὺ εὐχαριστότεραι τῶν ἐκ τῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

RIDER HAGGARD

ΕΚΕΙΝΗ

(ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται)

Μυθιστορία

Μετ' ὀλίγον ἡ ἀτραπός, τοὐλάχιστον εἰς τοὺς μὴ ἐξησκημένους ὀφθαλμούς μας, κατέστη τοσοῦτον ἀόρατος, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν διακρίνῃ τις μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῶν ὑδροβίων πτηνῶν χαραχθεισῶν ὁδῶν καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ μοῦ φαίνηται μυστήριον ὁ τρόπος, δι' οὗ οἱ φορεῖς μας κατώρθωσαν νὰ τὴν ἀνεύρωσιν ἐν μέσῳ τοῦ ἕλους. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνοδείας ἐπορεύοντο δύο ἄνδρες κρατοῦντες μακρὰς ράβδους, ἃς ἐβύθιζον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐντὸς τοῦ πρὸ αὐτῶν ἐδάφους. Τοῦτο ἔπραττον, διότι ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἤλλαζε τόσον συχνὰ ἐκ λόγων, οὓς δὲν γινώσκω, ὥστε μέρη, ἅτινα ἦτο ἀσφαλέστατον νὰ διέλθῃ τις κατὰ τὸν ἕνα μῆνα, θὰ κατεβύθιζον τὸν διαβάτην κατὰ τὸν ἄλλον. Οὐδέποτε εἶδον πενθιμωτέραν καὶ μελαγχολικωτέραν σκηνήν. Μίλια ἐπὶ μιλίων μαλακοῦ ἕλους, ποικιλλομένου ὑπὸ λωρίδων καταπρασίνων σχετικῶς στερεωτέρας γῆς καὶ ὑπὸ βαθέων ἀμαυρῶν λάκκων ὕδατος, ἐν οἷς ἐφύοντο ὑψηλοὶ δόνακες καὶ ἐν οἷς οἱ ἀστερίαι ἔκραζον καὶ οἱ βάτραχοι ἔκαμνον διαβολικὸν θόρυβον ἀκαταπαύστως· μίλια ἐπὶ μιλίων ἐκ τουτου ἄνευ διακοπῆς, ἐκτὸς ἂν ἡ γεννῶσα τοὺς πυρετοὺς ὁμίχλη, δύναται νὰ κληθῇ διακοπή. Ἡ μόνη ὑπάρχουσα ζωὴ ἐν τῷ ἀχανεῖ τούτῳ ἕλει ἦσαν τὰ ὑδρόβια πτηνὰ καὶ τὰ ζῷα, ἅτινα τρέφονται δι' αὐτῶν. Χῆνες, γερανοί, νῆσσαι, σκολόπακες, καὶ ἄλλα ὑπῆρχον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ ποικιλίᾳ ἀπεριγράπτῳ. Ἦσαν δὲ τόσον ἥμερα, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ τὰ φονεύσῃ διὰ βακτηρίας. Μεταξὺ τούτων προσείλκυσεν ἰδίως τὴν προσοχήν μου ὡραιοτάτη ποικιλία πολυχρόου σκολόπακος, ὁμοιάζοντος πολὺ τοὺς παρ' ἡμῖν ἄρρενας τῶν πτηνῶν τούτων. Ἐντὸς τῶν λάκκων ὑπῆρχεν ἐπίσης εἶδος κροκοδείλου, τρεφομένου, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ Βιλλαλῆς, δι' ὑδροβίων πτηνῶν, καὶ εἶδός τι εἰδεχθοῦς μέλανος ὄφεως, οὗ τὸ δῆγμα εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνον μέν, ἀλλ' ὄχι τόσον πολύ, ὅσον τὸ τῆς ἐχίδνης. Οἱ ἄρρενες βάτραχοι εἶνε πολὺ μεγάλοι καὶ αἱ φωναί των ἦσαν ἀνάλογοι τῶν σωμάτων των. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς κώνωπας, τοὺς καραβινιέρους, ὡς τοὺς ὠνόμασεν ὁ Ἰώβ, οὗτοι ἦσαν ἔτι μείζονες, ἀγριώτεροι δὲ τῶν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ μᾶς κατεβασάνισαν. Πλὴν τὸ χείριστον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἕλους τούτου ἦτο ἡ ἀνυπόφορος δυσωδία τῶν ἐν αὐτῷ σηπομένων ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὧν τὴν νοσηρὰν ἀναθυμίασιν ἠναγκαζόμεθα νὰ ἀναπνέωμεν.

Διὰ τούτων πάντων ἠναγκάσθημεν νὰ πορευθῶμεν μέχρις οὗ ὁ ἥλιος ἔδυσεν, ἐν σκυθρωπῇ μεγαλοπρεπείᾳ, ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθάσαμεν εἰς ὕψωμά τι ἐκτεινόμενον εἰς ἀπόστασιν δύω περίπου στρεμμάτων. Ἦτο μικρὰ ὄασις ξηρᾶς γῆς ἐν μέσῳ τῆς ἑλώδους ἐρήμου καὶ ἐπὶ ταύτης διέταξεν ὁ Βιλλαλῆς νὰ κατασκηνώσωμεν. Ἀλλ' ἡ κατασκήνωσις ἦτο ἁπλουστάτη, καὶ συνίστατο εἰς τὸ νὰ καθήσωμεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους περὶ μικρὰν πυρὰν ἀποτελεσθεῖσαν ἐκ ξηρῶν δονάκων καὶ ὀλίγων ξύλων, ἅτινα εἴχομεν φέρει μεθ' ἡμῶν.

Ἐν τούτοις ἠναγκάσθημεν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἐκαπνίσαμεν καὶ ἐφάγαμεν μεθ' ὅσης ὀρέξεως ἡ ὀσμὴ τῆς ὑγρασίας καὶ ἡ καίουσα θερμότης μᾶς ἐπέτρεπε· διότι ἦτο πολὺ μεγάλη ἐν τῇ χαμηλῇ ταύτῃ χώρᾳ ἡ θερμότης, καίτοι ἐναλλὰξ ᾐσθανόμεθα ρίγος ἐν μέσῳ αὐτῆς. Παρ' ὅλην ἐν τούτοις τὴν θερμότητα, ἠναγκαζόμεθα νὰ καθήμεθα πλησίον τοῦ πυρός, διότι μόνον ἐκεῖ δὲν μᾶς κατεδίωκον οἱ κώνωπες διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ. Μετ' ὀλίγον περιετυλίχθημεν εἰς τὰς σινδόνας μας καὶ προσεπαθήσαμεν νὰ κοιμηθῶμεν· ἀλλ' ἐγὼ τοὐλάχιστον, ὡς ἐκ τοῦ θορύβου, ὃν ἔκαμνον οἱ βάτραχοι καὶ τῶν κραυγῶν τῶν σκολοπάκων δὲν ἠδυνήθην ποσῶς νὰ κοιμηθῶ· ἐστράφην καὶ εἶδον τὸν Λέοντα ὅστις ἔκειτο πλησίον μου. Οὗτος ἐκοιμᾶτο βαθέως ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἐδείκνυεν ἔξαψίν τινα, ἥτις δὲν μοῦ ἤρεσκε ποσῶς. Πλησίον του ἔκειτο ὁ Οὐστάνη, ἥτις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠγείρετο καὶ τὸν παρετήρει ἀνησύχως.

Ἀλλὰ τί νὰ πράξω ὑπὲρ αὐτοῦ; Εἶχε καὶ αὐτὸς λάβει δόσιν κινίνης ὡς ἡμεῖς καὶ τοῦτο ἦτο τὸ μόνον προφυλακτικὸν κατὰ τῆς θέρμης, ὅπερ εἴχομεν. Ἠρκέσθην λοιπὸν νὰ κατακλιθῶ καὶ πάλιν καὶ νὰ θεωρῶ τὸν οὐρανόν, ὅστις εἶχε σπαρεῖ δι' ἀστέρων, μικρῶν σημάτων λαμπόντων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἦτο εἷς κόσμος! Λαμπρὸν θέαμα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ μετρήσῃ τὴν σμικρότητά του! Ἀλλὰ ταχέως ἔπαυσα νὰ σκέπτωμαι περὶ τούτων, διότι τὸ πνεῦμα ἀποκάμνει ταχέως, ὅταν προσπαθῇ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἄπειρον, νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη τῶν βημάτων τοῦ Παντοδυνάμου, ἐνῷ οὗτος βαδίζει ἀπὸ σφαίρας εἰς σφαῖραν, καὶ νὰ μαντεύσῃ τοὺς σκοποὺς Του ἐκ τῶν ἔργων Του. Τὰ τοιαῦτα δὲν εἶνε δεδομένον εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ γνωρίζωμεν. Ἡ σοφία εἶνε πολὺ ἰσχυρὰ καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἀσθενεῖς. Πολλὴ σοφια θὰ ἐτύφλου τὴν ἀτελῆ ὅρασίν μας καὶ πολλὴ ἰσχὺς θὰ μᾶς ἐμέθυσκε καὶ θὰ παρεβάρυνε ἐπὶ τοσοῦτον τὸ λογικόν μας, ὥστε θὰ τὸ παρέλυε καὶ θὰ ἐπνιγόμεθα εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς ματαιότητός μας. Διότι ποῖον εἶνε τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς σοφίας, ἣν ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος, ἑρμηνεύων τὸ βιβλίον τῆς φύσεως, διὰ τῶν συνεχῶν προσπαθειῶν τῆς τυφλῆς ἐρεύνης του; Δὲν εἶνε ἀμφιβολία περὶ ὑπάρξεως τοῦ δημιουργοῦ του καὶ τῶν σχεδίων του, ἅτινα εἶνε ὑπὲρ τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ ἀλήθεια εἶνε κεκρυμμένη, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀτενίσωμεν τὴν λαμπρότητά της, ὡς δὲν δυνάμεθα νὰ ἀτενίσωμεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Τοῦτο θὰ μᾶς ἐφόνευε. Πλήρης σοφία δὲν εἶνε διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐνόσῳ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐπὶ γῆς, διότι ἡ χωρητικότης τοῦ ἐγκεφάλου του, ἣν νομίζει μεγάλην, εἶνε τοσούτῳ πολὺ μικρὰ καὶ τὸ δοχεῖον πληροῦται ταχέως· ἂν δὲ τὸ χιλιοστὸν μέρος τῆς ἀφάτου καὶ σιγηλῆς σοφίας, ἥτις κυβερνᾷ τὴν κίνησιν ἐκείνων τῶν φωτεινῶν σφαιρῶν, καὶ τῆς δυνάμεως, ἥτις τὰς ὠθεῖ, συνεπιέζετο ἐντὸς αὐτοῦ, θὰ τὸ κατέθραυεν εἰς τεμάχια. Θὰ ἀλλάξῃ ἴσως ἀλλαχοῦ ἡ κατάστασις αὕτη; Τίς οἶδεν. Ἐνταῦθα ὅμως ἡ μάζα τῶν γεννηθέντων ἐκ τῆς σαρκὸς εἶνε νὰ ὑπομένωσι τὴν ἀχλύν, τοὺς μόχθους καὶ τὰ δεινὰ καὶ νὰ τρέχωσι κατόπιν τῶν πομφολύγων τῶν φυσωμένων ὑπὸ τῆς τύχης, ἃς καλοῦσιν εὐχαριστήσεις, καὶ αἵτινες, ἂν μείνωσιν ὀλίγον εἰς τὰς χῶρας των πρὶν ἐκραγῶσιν νομίζονται εὐτυχία. Εἶτα δέ, ὅταν ἡ κωμῳδία τελειώσῃ, καὶ ἡ ὥρα τῆς φθορᾶς ἐπέλθῃ νὰ διέλθωσι ταπεινῶς εἰς τὸ ἄγνωστον.

Ἄνωθέν μου, ἐνῷ ἐκείμην, ἔλαμπον οἱ αἰώνιοι ἀστέρες, καὶ εἰς τοὺς πόδας μου αἱ νάνοι ἑλογέννητοι σφαῖραι πυρὸς ἐκινοῦντο τῇδε κἀκεῖσε περικεκαλυμμέναι ὑπὸ ἀτμοῦ καὶ κυλιόμεναι ἐπὶ τοῦ χώματος ἐνόμισα δέ, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων εἶδον τὸν ἄνθρωπον τί εἶνε καὶ τί ἴσως θὰ γίνῃ ἡμέραν τινά, ἂν ὁ διατάξας ἐκεῖνα τοιουτοτρόπως, ἐποίησε καὶ δι' αὐτὸν τοιαύτην οἰκονομίαν. Ὦ! ἂν ἠδυνάμεθα νὰ αἰσθανώμεθα πάντοτε ἐν τῇ καρδίᾳ μας τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῶν αἰσθημάτων, ὅπερ κατὰ καιροὺς αἰσθανόμεθα! Ὦ! ἂν ἠδυνάμεθα νὰ ἐλευθερώσωμεν τὰς πτέρυγας τῆς ψυχῆς μας, νὰ πετάξωμεν εἰς τὰ ὕψη καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν ἀΰλων ὀφθαλμῶν τῶν εὐγενῶν σκέψεων νὰ δυνηθῶμεν νὰ θεωρήσωμεν τὸ ἄπειρον!

Τί θὰ ἦτο νὰ ἀποβάλωμεν τὴν γηΐνην ταύτην περιβολήν, νὰ ἀποπέμψωμεν διὰ παντὸς τὰς γηΐνους σκέψεις, τὰς φαύλους ἐπιθυμίας, καὶ νὰ παύσωμεν νὰ κυλιώμεθα τῇδε κἀκεῖσε ὡς αἱ πτωματώδεις ἐκεῖναι λυχνίαι τοῦ ἕλους, ὠθούμενοι ὑπὸ δυνάμεων ὑπερτέρων τῆς θελήσεώς μας, ἢ ἂν ὄχι ὑπερτέρων τῆς θεωρητικῆς ἡμῶν θελήσεως τοὐλάχιστον τοιούτων, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐπιβάλωνται εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀνάγκης τῆς φύσεώς μας! Ναί, νὰ τὰς ἀποβάλωμεν, νὰ ἀπαλλαχθῶμεν τοῦ βορβόρου τοῦ κόσμου καὶ ὅμοιοι μὲ ἐκεῖνα τὰ λάμποντα σημεῖα ἄνωθέν μου, νὰ ἀναπαυθῶμεν διὰ παντὸς περιβεβλημένοι τὴν λαμπρότητα τοῦ ἐξυψωθέντος ἑαυτοῦ μας, ὅστις καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς λάμπει ἐν ἡμῖν, ὡς τὸ πῦρ λάμπει ἐντὸς ἐκείνων τῶν σφαιρῶν· καὶ ν' ἀποβάλωμεν τὴν σμικρότητά μας περιβαλλόμενοι τὴν ἄπειρον μεγαλοπρέπειαν τῶν ὀνείρων μας, τὸ ἀόρατον ἀλλὰ πανταχοῦ ὑπάρχον ἀγαθόν, ἐξ οὗ πᾶσα ἀλήθεια καὶ κάλλος ἀπορρέει.

Τοιαῦται καὶ παραπλήσιαι σκέψεις διῆλθον κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκ τοῦ πνεύματός μου. Ἔρχονται ἐνίοτε ἵνα μᾶς βασανίζωσι. Λέγω νὰ μᾶς βασανίζωσι, διότι φεῦ! τὸ σκέπτεσθαι χρησιμεύει μόνον ἵνα μετρᾷ τὴν ἀτέλειαν τῆς σκέψεως. Εἰς τί χρησιμεύουσιν αἱ ἀσθενεῖς κραυγαί μας ἐν τῇ ἐπιβλητικῇ σιγῇ τοῦ χάους; Δύναται τὸ σκοτεινὸν λογικόν μας ν' ἀναγνώσῃ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ δι' ἀστέρων ἐσπαρμένου οὐρανοῦ; Μήπως ἐξ αὐτοῦ ἔρχεται ἀπάντησίς τις; Ποτέ, οὐδεμία, ἐκτὸς ἠχῶν καὶ φανταστικῶν ὁραμάτων.

Καὶ ὅμως πιστεύομεν, ὅτι ὑπάρχει ἀπάντησις καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ ποτὲ νέα ἠώς, ἵνα διὰ τοῦ ἐρυθήματός της καλύψῃ τὰ παραπτώματα τῆς νυκτός μας.

Τὸ πιστεύομεν, διότι ἡ ἀντανάκλασις τοῦ κάλλους του καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος λάμπει ἐν ταῖς καρδίαις μας ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα τοῦ τάφου καὶ τὴν καλοῦμεν ἐλπίδα. Ἄνευ τῆς ἐλπίδος θὰ ὑφιστάμεθα ἠθικὸν θάνατον, τῇ δὲ βοηθείᾳ τῆς ἐλπίδος δυνάμεθα νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ἂν καὶ αὕτη ἀποδειχθῇ ὅτι εἶνε εὐεργετικὴ φρεναπάτη, χρησιμεύουσα ἁπλῶς ἵνα μᾶς σῴζῃ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, θὰ δυνηθῶμεν τῇ βοηθείᾳ της νὰ κατέλθωμεν ἐν γαλήνῃ εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ αἰωνίου ὕπνου.

Μετὰ ταῦτα ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι τὴν ἐπιχείρησίν μας καὶ τὸ παράτολμον αὐτῆς καὶ τὴν καταπληκτικὴν συμφωνίαν τῶν γεγονότων μας πρὸς τὰ πρὸ ἑκατονταετηρίδων γραφέντα ἐπὶ τῆς κεράμου.

Τίς ἦτο ἡ γυνὴ ἡ βασιλεύουσα ἐπὶ λαοῦ ἐπίσης ἀλλοκότου ὡς αὐτὴ ἡ ἰδία; ἡ βασιλεύουσα ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἀπωλεσθέντος πολιτισμοῦ; Τί ἐσήμαινεν ἡ ἱστορία τοῦ πυρὸς τοῦ ἀνακαινίζοντος τὴν ζωὴν καὶ καθιστῶντος αὐτὴν ἀτελεύτητον;

Ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ὑγρὸν ἢ οὐσία τις δυναμένη νὰ ἐνδυναμώσῃ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἐκ σαρκὸς τοῦτο σκεῦος, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀνθίσταται ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα εἰς τὸ ἔργον τῆς φθορᾶς; Ἦτο δυνατὸν καίτοι ἀπίθανον.

Ἡ ἐπ' ἀορίστῳ παράτασις τῆς ζωῆς, ὡς εἶπεν ὁ πτωχὸς Βίνσεϋ, δὲν εἶνε τόσον καταπληκτική, ὅσον ἡ γέννησις αὐτῆς καὶ ἡ πρόσκαιρος ὕπαρξίς της. Καὶ ἂν ἦτο ἀληθές, ὁποῖον θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα; Ἐκεῖνος ὅστις εὕρισκε τὸ μέσον τῆς παρατάσεως ταύτης, θὰ ἠδύνατο νὰ ἄρξῃ τοῦ κόσμου. Θὰ ἠδύνατο νὰ συναθροίσῃ ἅπαντα τὰ πλούτη τῆς γῆς καὶ ἅπαν τὸ κράτος καὶ ἅπασαν τὴν σοφίαν, ἥτις εἶνε δύναμις. Θὰ ἠδύνατο νὰ ἀφιερώσῃ πολλὰς διαρκείας ζωῆς εἰς τὴν μελέτην μιᾶς ἐπιστήμης. Καὶ λοιπὸν ἂν ἦτο ἀληθὲς καὶ *Ἐκείνη* ἦτο πράγματι ἀθάνατος, ὅπερ οὔτε πρὸς στιγμὴν ἐπίστευον, διὰ τί ἔχουσα ταῦτα πάντα εἰς τοὺς πόδας της ἐπροτίμα νὰ μένῃ ἐντὸς σπηλαίου καὶ νὰ κυβερνᾷ ἀγρίους;

Ἡ σκέψις αὕτη ἤρκει ἵνα λύσῃ τὸ ζήτημα. Ὁλόκληρος ἡ ἱστορία ἦτο τερατολόγημα ἄξιον τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἶχε γραφῆ. Ὅπως δήποτε εἶχον πεποίθησιν ὅτι ἐγὼ δὲν θὰ ἐπεχείρουν νὰ ἀποκτήσω αἰώνιον ζωήν. Εἶχον ὑποστῆ πολλὰς πικρίας καὶ μόχθους καὶ ἀπογοητεύσεις κατὰ τὴν μικρὰν διάρκειαν τοῦ βραχέως βίου μου, ἂς δὲν ἐπεθύμουν νὰ διαιωνίσω. Καὶ ὅμως, σχετικῶς, ὁ βίος μου δὲν ὑπῆρξε τόσον ἀνιαρὸς ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εὐδαίμων.

Ἀλλ' αἴφνης σκεφθείς, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπῆρχε πολὺ περισσοτέρα πιθανότης νὰ διακοπῇ ἡ ζωή μας πολὺ προτήτερα τοῦ δέοντος παρὰ νὰ παραταθῇ αἰωνίως, κατώρθωσα νὰ ἀποκοιμηθῶ, καὶ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ εὐχαριστήσῃ πολὺ τὸν ἀναγνώστην τῆς παρούσης ἱστορίας ἄν τις ποτὲ τὴν ἀναγνώσῃ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἤρξατο τῶν συνεδριάσεών της ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀντιβασιλέως Διαδόχου διορισθεῖσα μεγάλη ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἐπιτροπή, εἰς ἣν εἶχεν ἀνατεθῇ ὁ καταρτισμὸς τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἡ ἀναθεώρησις καὶ μεταρρύθμισις τοῦ ἐν ἰσχύϊ στρατολογικοῦ νόμου. — Ἡ πρυτανεία τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου προετοιμάζει τὰς πρὸς τιμὴν τῶν ἀναμενομένων Σέρβων φοιτητῶν δοθησομένας ἑορτάς. — Ὁ πάρων *Ἄρης*, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνουσιν οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς τῶν δοκίμων, ἐξέπλευσεν εἰς δοκιμαστικὸν ἀνὰ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Λυβικοῦ πελάγους πλοῦν. — Οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ρωμουνίας, διοργανίζοντες ἐφέτος τὸ ἐτήσιον συνέδριόν των ἐν Γιουργέβῳ προσεκάλεσαν διὰ τῆς πρυτανείας τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν πανεπιστημίου, ὅπως μετάσχωσι τοῦ συνεδρίου.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Διονύσιος, ὁ ἀποχωρήσας ἐπὶ μικρὸν εἰς Μακροχώριον, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του. — Τὰ Ἑλληνικὰ χρεώγραφα ἐπακολουθήσαντα τὴν τύχην ἄλλων, δευτερευόντων κρατῶν, ὑπέστησαν δεινὴν ἔκπτωσιν ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις τῆς Εὐρώπης. Εὐτυχῶς ἤδη αἱ τιμαὶ ἤρξαντο βελτιούμεναι. — Ἐν Χερβούργῳ ἐδόθη ἐν τῷ δημαρχείῳ μεγάλη ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ πληρώματος τοῦ προσεχῶς ἐκπλέοντος ἐκεῖθεν θωρηκτοῦ *Ψαρά*. — Μετὰ τὰς ἐν Κρόνσταδ διαδηλώσεις τῶν Ρώσων ὑπὲρ τοῦ Γαλλικοῦ στόλου θεωρεῖται βεβαία ἡ συνομολόγησις Γαλλορωσικῆς συμμαχίας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις τοῦ τετάρτου τόμου τῆς «Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» περιέχοντος τοὺς «Πέρσας» καὶ τοὺς «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» τοῦ Αἰσχύλου μετὰ γενικῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξηγητικῶν καὶ κριτικῶν σημειώσεων, ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἐν Μονάχῳ γυμνασιάρχου κ. Νικολάου Οὐεκλάϊν. — Ἡ Ἑλληνὶς δεσποινὶς Σεβαστὴ Καλλισπέρη ἠξιώθη διπλώματος φιλολογίας ἐν τῇ Σορβόνῃ τῶν Παρισίων.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἐργάται τῆς μονῆς Κορώνης, ἐν Θεσσαλίᾳ, σκάπτοντες πέριξ αὐτῆς, εὗρον σφραγῖδα φέρουσαν τὸν τύπον τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸ ἔτος 1128 καὶ τὰς λέξεις: «Γέννησις τῆς Θεοτόκου, ἐπαρχία Φαναρίου». Ἐκ τῆς σφραγῖδος δὲ ταύτης φαίνεται, ὅτι ἡ μονὴ ἐκτίσθη πρὸ τοῦ ἔτους 1128, ἤτοι πρὸ χιλίων ἐτῶν, εἰκάζεται δὲ ὅτι ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου. Ἡ ἁγιογραφία τῆς μονῆς λέγεται, ὅτι εἶνε ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, εὕρηνται δ' ἐν αὐτῇ τὰ ὀστᾶ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου Σεραφείμ, μαρτυρήσαντος τῷ 1601.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἤρξαντο ἐν Παρισίοις αἱ ἐργασίαι τοῦ δευτέρου διεθνοῦς πρὸς σπουδὴν καὶ θεραπείαν τῆς φθίσεως συνεδρίου. — Τὴν 9)21 Σεπτεμβρίου συνέρχεται ἐν Χάλλῃ ἡ 64η συνέλευσις τῆς *Ἑταιρίας τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν*. Μεταξὺ ἄλλων ὁ ἐκ Βιέννης περιώνυμος καθηγητὴς Νοτνάγκελ θὰ ὁμιλήσῃ «περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἰατρικῆς» ὁ καθηγητὴς Ἔβστεμ ἐκ Γοτίγγης «περὶ τῆς τέχνης τῆς μακροβιότητος», ὁ δὲ ἐκ Χάλλης Κράους «περὶ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἀποικισμοῦ ξένων φυτῶν».

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Παρεπιδημῶν ἐνταῦθα ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Βοστῶνι καλλιτεχνικοῦ Μουσείου ἠγόρασεν ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Σχολῆς τὸ *Δωδεκάθεον* τοῦ γλύπτου κ. Γεωργίου Βρούτου περὶ οὗ ἐκτενὴς ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐν τῇ «Ἑβδομάδι» καλλιτεχνικὴ μελέτη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου διευθυντοῦ κ. Δαμβέργη. Ἐπίσης ἠγόρασαν οὗτοι καὶ δύο ἄλλα ἔργα τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου, τὸν Πάριδα καὶ τὸν Ἀχιλλέα.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κ. Π. Μ. Ρόδον. — Στέρ. Α. Καρδίτσαν. — Μ. Ι. Τ. καὶ Ἀρ. Α. Μολάους. — Εὐρ. Ἀντ., Κ. Στ., Μιχ. Α. Δ. Κ]πολιν. — Α. Α., Π. Ι. Α. καὶ Θρ. Σπ. Καλαφάτιον. — Ε. Μ. Παρισίους. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Ἀρλεκίνῳ, Μύρτιδι, Κ. Π. Α. Ἐνταῦθα. Ἀκατάλληλα. — Δ. Μ. Τ., Ἀκροατῇ, Φιλογέλωτι, Mis. Θ' ἀπαντήσωμεν ἐν τῷ προσεχεῖ φύλλῳ. — Ἰταλῷ. Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως — Διδασκάλῳ. Διότι, ἂν ἐξακολουθήσῃ τὸ σημερινὸν σύστημα, μετὰ πεντήκοντα ἔτη οἱ μαθηταὶ θὰ ἐπιβάλλωσι ποινὰς εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ θὰ τιμωρῶσι καὶ τοὺς γονεῖς παρακούοντας. — Φ. Τ. Ὑπάρχει μία γνώμη, ὅτι ὁ ἄριστος ἐν τῇ μουσικῇ κριτικὸς δέον νὰ στερῆται ἐντελῶς τῆς... ἀκοῆς.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Μουσικὸς καὶ δραματικὸς σύλλογος: *Κανονισμὸς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ὠδείου.*

Αἷμα, Ἑβραῖος, Ταλμούδ, ὑπὸ Πέτρου Κασιμάτη.

Συλλογὴ ἀριθμητικῶν προβλημάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τε βραβευθείσης Στοιχ. Ἀριθμητικῆς τοῦ κ. Ι. Ν. Χαταιδάκη καὶ τῆς τοῦ κ. Β. Λάκωνος πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλ. Σχολείων καὶ Παρθεναγωγείων, ὑπὸ Γ. Δ. Δημητριάδου καθηγητοῦ. Ἐκδότης Ἰωάννης Νοτάρης.

Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων καὶ Ἑλλ. σχολείων, ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου. Βιβλίον Α' καὶ Β', μετὰ σημειώσεων καὶ χάρτου γεωγραφικοῦ. Ἐκδότης Ἰω. Νοτάρης.

Ἑλληνικὴ χρηστομάθεια, ὑπὸ Γ. Δ. Ζηκίδου. Τόμος Α' καὶ Γ'.

ΕΤΑΙΡΙΑ
ΤΟΥ ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΠΕΙΡΑΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΑΠΟ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΕΩΣ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1891

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ἀξία Σιδηροδρόμου ἤτοι:			
Ὑπόλοιπον πρώτης ἀγορᾶς	Δρ.	2,881,534.57	
Οἰκοδομαὶ καὶ ἔργα διάφορα	»	1,010,875.19	
Γραμμὴ	»	362,413.89	Δρ. 5,180,459.65
Ἀτμομηχαναὶ	»	440,000.—	
Ἅμαξαι	»	358,026.20	
Ἐργαλεῖα	»	127,609.80	
Β' Γραμμὴ (ἐν κατασκευῇ)			» 10,790.—
Ἱπποσιδηρόδρομος Πειραιῶς			» 104,723 05
Ὑλικὰ δι' ἐπισκευάς (Ἀτμ. ἁμαξῶν καὶ Γραμμῆς)			» 224,377.80
Ὑλικὰ διάφορα (γαιάνθρακες, ἔλαιον, στυπίον κλ.)			» 77,633.60
Παλαιὸν ὑλικὸν (ἀξία σιδηρῶν ῥάβδων κλπ.)			» 11,274.—
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως			» 4,668 56
Χρεώγραφα (τροπὴ ἀποθεματικοῦ)			» 168,847.18
Ἐκκρεμεῖς λογαριασμοί			» 60,409,50
Διάφοροι λογαριασμοί			» 8,671.35
Ὑπηρεσία λεωφορείων (ὑπόλοιπον ἀξίας)			» 12,953.95
Κατάργησις δίκης (τα μένοντα πρὸς ἀπόσβεσιν)			» 8,800.—
Ταμεῖον			» 29,611 62
			Δρ. 5,903,200.26

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον	Δρ.	5,000,000.—
Ἀποθεματ. κεφάλ. (προηγ. κρατ. δρ. 168,468.47)	»	
» » (ληξάσης ἐξαμ. » 3,000.—)	»	171,468.47
Κρατήσεις πρὸς ἀντικατάστασιν κινητοῦ ὑλικοῦ:		
Ὑπόλοιπον προηγ. κρατήσεων δρ. 82,419.—		
Ληξάσης ἐξαμηνίας » 30,000.—	»	112,419.—
Βιομηχανικῆς Τραπέζης (λογαριασμὸς τρεχούμενος)	»	244,581 66
Ἐξωτερικοὶ λογαριασμοί	»	40,929 85
Διάφοροι λογαριασμοί	»	30,950.50
Μερίσματα παρελθ. ἐξαμην. μήπω ζητηθέντα	»	13,918.—
Κέρδος πρὸς διανομὴν	»	275,000.55
» εἰς νέον	»	13,932.14
	Δρ.	5,903,200.26

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ

ΧΡΕΩΣΙΣ

Ἔξοδα ἐκμεταλλεύσεως ἤτοι:			
Διαχειρίσεως	Δρ.	10,452 60	Δρ. 124,652.65
Δαπάν. πρὸς ἔργοστ. καὶ γραμ.	»	58,849.55	
Ἔξοδα Φαλήρου	»	18,351.—	
Ἔξοδα δικαστικὰ			» 4,463.85
Κατανάλωσις γαιανθράκων κλπ.			» 56,127.10
Ὑλικὰ πρὸς συντήρησιν ἀτμαμ. ἁμαξ. γραμμῆς			» 31,817.90
Κράτησις ἀποθεματικοῦ			» 3,000.—
Κράτησις πρὸς ἀντικατάστασιν κινητοῦ ὑλικοῦ			» 30,000.—
Ἀπόσβεσις Ἱπποσιδηροδρόμου Πειραιῶς			» 4,677 60
ὁμ. δίκης Παναγιωτοπούλου κλπ.			» 7,524.—
ὁμ. λεωφορείων			» 1,500.—
ὁμ. ἀπέναντι ἐκκρεμῶν λογαριασμῶν			» 12,500.—
Ἐπισκευαὶ οἰκοδ. κλπ. (ἀναλογία ἐξαμηνίας)			» 11,734.80
Τόκοι τρεχουμένων			» 13,210.45
Κέρδος πρὸς διανομὴν			» 275,000.—
ὁμ. εἰς νέον			» 13,932.14
			Δρ. 590,140.79

ΠΙΣΤΩΣΙΣ

Ἐπιβάται	Δρ.	441,407.05
Κλάδος Φαλήρου (εἰσπράξεις) (α)	»	71,779.70
Συμπληρώσεις εἰσιτηρίων	»	1,842.65
Ἀποσκευαὶ	»	2,836.20
Ἐνοίκιον Φαλήρου	»	12,900.—
Ἐκμετάλλευσις Ἱπποσιδηροδρόμου	»	5,975,50
Εἰσπράξεις ἐνοικίων (2 καφενείων)	»	4.260.—
Μεταφορὰ Ἐμπορευμάτων	»	3,254,65
Παλαιὸν ὑλικὸν	»	218.40
Διάφορα	»	948,05
Κράτησις παλαιοῦ ὑπολοίπου	»	5,732,59
	Δρ.	590,140.79

(α) Φόρος Δημοσίου προαφαιρεθεὶς Δρ. 38,387.45

ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

ἐκ δραχμῶν 275,000

Ἐπὶ μετοχῶν 25,000 Δρ. 10			Δρ.	250,000.—
Φόρος Δημοσίου πρὸς	5 o/o		»	12,500.—
Χαρτόσημον ἐφ' ἑκάστου μερίσματος	2 o/o		»	5,000.—
Ποσοστὸν Διοικητικοῦ Συμβουλίου	2 o/o	κατὰ τὸ ἄρθρ. 38 Καταστατικοῦ	»	5,000.—
Ποσοστὸν Ὑπαλλήλων πρὸς	1 o/o	κατὰ τὸ ἄρθρ. 38 Καταστατικοῦ	»	2,500.—
			Δρ.	275,000—

Τὸ μέρισμα πληρώνεται ἀπὸ τῆς 15 Ἰουλίου παρὰ τῷ κεντρικῷ γραχείῳ τῆς Ἑταιρίας ἐν τῷ σταθμῷ Ἀθηνῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 1 Ἰουλίου 1891

Ὁ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
Π. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

Ὁ λογιστὴς
Α. ΚΑΤΡΗΣ